

Upravništvo: Ljubljana, Puccinijeva ulica 5, telefon št. 31-22, 31-23, 31-24
Inseratni oddelček: Ljubljana, Puccinijeva ulica 5 - telefon št. 31-25, 31-26
Podružnica Novo mesto: Ljubljanska cesta 42
Računi: za Ljubljansko pokrajino pri pošto-čkovnem zavodu št. 17.749, za ostale kraje Italije Servizio Conti, Corr. Post. No 11-3118
IZKljučNO ZASTOPSTVO za oglase iz Kr. Italije in inozemstva ima
Unione Pubblicità Italiana S. A. MILANO

JUTRO

Izbija vsak dan razen ponedeljka
Naročnina znaša mesečno Lit. 18.-, in inozemstvu vključno s poštninskimi stroški Lit. 36.50.
Uredništvo: Ljubljana, Puccinijeva ulica št. 5, telefon št. 31-22, 31-23, 31-24.
Rokopisi se ne vračajo.
CONCESSIONARIA ESCLUSIVA per la pubblicità di provenienza italiana ad estero: Unione Pubblicità Italiana S. A. MILANO

Velik plen v severnem Tunisu

1600 ujetnikov, 16 oklopnih voz, 30 topov in 70 tovornih avtomobilov zaplenjenih - Tri sovražne torpedovke potopljene v Siciljskem prelivu

Glavni stan italijanskih Oboroženih Sil je objavil 20. marca naslednje 1029. vojno poročilo:

V severnem odseku tuniške fronte so po hudih bojih, ki so trajali več dni in v katerih je sovražnik utrpel težke izgube, osvojili številne važne postojanke. V razvoju akcij je sovražnik pustil v naših rokah 1.600 ujetnikov, 16 oklopnih voz, 30 topov in 70 tovornih avtomobilov.

Luko v Tripolisu so nemška letala s svojo močno bombardirala. Zažgane so bile tri ladje v luki in zažete pristaniške naprave.

Naša pomorska sredstva so v Siciljskem prelivu potopila 3 sovražne motorne torpedovke; nekaj brodolomcev je bilo rešnih.

V Metapontu in v Lascariju (Palermo) sta bila s strojnimi in z bombami obsejaljena in obmetavana dva vlaka. Povzročene je nekaj škode na železniških vagonih, 3 osebe pa so bile ranjene.

Naša podmornica, ki je na Atlantskem morju napadla sovražna letala, je sestrelila dve letali.

Glavni stan Italijanskih Oboroženih Sil je objavil 19. marca naslednje 1028. vojno poročilo:

V zapadnem Sredozemskem morju je naša skupina torpednih letal pod poveljstvom kapitana Spezzatorria Maria da Torre Anunziata (Neapelj) napadla sovražni konvoj, sestojel iz treh parnikov. Dva parnika pa 5.000 ton sta se zadet od torpedov potopila, tretji 7.000tonski se je močno nagnjen ustavil.

Sovražna letala so večeraj odvrkla nekaj bomb na periferiji in okolice Neapla in na pokrajino Siracusa, žrtev ni bilo. Majhna škoda je nastala v Notu.

Eno sovražno letalo, ki ga je zadelo obrambno topništvo, je strmoglavilo v morje južno od Capa passero.

V nastopu torpednih letal, ki ga omenja današnje vojno poročilo, so se izkazali tudi naslednji piloti:

- poročnik Veroni Orlando (Milano), Bocca Roberto (Montecarlo), Abbate Armando (Tripolis);
- podporočnik Castalano Ernesto (Grosseto), Corradi Dalmazio (Neapelj);
- višja narednika Ranzoli Giovanni (Desenzano), Cozzi Carlo (Ogliate Olona);
- naredniki Gauffey Walter (Turin), Fabrizio Fabrizio (Nemi), Cappelletti Osvaldo (Borello) in Bonaccini Walter (Modena).

Na severnem Atlantiku razbit konvoj

Potopljenih je bilo 32 ladij s 204.000 tonami in en rušilec

Iz Hitlerjevega glavnega štaba, 20. marca, s. Vrhovno poveljstvo nemške vojske je objavilo danes naslednje poročilo:

V vojnem poročilu z dne 19. marca javljene operacije naših podmornic na severnem Atlantiku proti sovražnemu in polno natovorenemu konvoju, ki je bil na poti proti vzhodu, so privedle do doslej naj-

uspešne bojne akcije v podmorniški vojni sploh. Po večdnevni ogorčeni borbi proti rušilec, korvetam in letalom sovražnikove zaščite, so potopile naše podmornice samo v tem konvoju 32 ladij s skupno 204.000 br. reg. tonami in en rušilec.

prodril v nemške črte pri Stari Rusi, so nov dokaz, da hoče sovražnik za vsako ceno doseči kak uspeh juž. od Ilmenskega jezera. Navzlic uporabi množice tankov in pehote ter številnih letal so se vsi napori sovražnika popolnoma izjalovili. Izgube ljudi in orožja, ki jih je utrpel nasprotnik, so resnično strašne.

Če vprašamo, zakaj boljševidi prav v tem odseku napadajo s toliko arditostjo, je lahko odgovoriti. Operativni uspeh v tem kočljivem odseku fronte, proboj nemških črt, bi Rusom omogočil, da bi se razšli proti severu in zlomili petrograjsko fronto. To bi pomenilo za Ruse prihod do Baltijskega morja, po katerem tako hrepenijo, kakor v preteklosti, pa se tudi sedaj uspeh noče nasmejati nasprotniku, kajti nemške čete, ki so že 17 mesecev tu na straži, so se vedno nepremagljivo zid ob Ilmenskem jezuru.

Ogromne sovjetske izgube ob Doncu

19.594 ujetnikov, 50.000 padlih - 3372 topov, 1400 oklopnih voz, 3045 kosov težkega pehotnega orožja zaplenjenih

Iz Hitlerjevega glavnega štaba, 20. marca, s. Vrhovno poveljstvo nemške vojske je objavilo danes naslednje poročilo:

Oddelki vojske in SS, ki so pod vrhovnim poveljstvom maršala v. Mansteina, so v odličnem sodelovanju z oddelki letalstva pod vrhovnim poveljstvom maršala v. Richthofena prizadele v protiofenzivi med Doncem in Dnjeprom, ki je privedla do zopetne osvojitve mest Harkova in Bjelgoroda, sovražniku najtežje izgube ljudi in materiala. Sovražnik je izgubil po začasnem šteju od 13. februarja dalje 19.594 ujetnikov, mnogo več kakor 50.000 padlih, 3.372 topov vseh vrst, 1.400 oklopnih in oklopnih izvidniških voz, 3.045 kosov težkega pehotnega orožja vseh vrst in 1.846 motornih vozil.

Na področju med Harkovom in Bjelgorodom ter severozapadno od Kurška niso mogli niti blatne ceste niti močni protisunkni niti trdovratni odpor sovražnika na nekaterih mestih ustaviti nemških napadalnih divizij. Na več krajih je bil dosežen zgornji Donec. Namestu svojih izkrvavil napadalnih oddelkov je sovražnik v odseku Orel-Vjazma-Stara Rusja in od večeraj tudi južno od Ladoškega jezera ter pred Petrogradom poslal sveže čete v napad. Tudi te so se zrušile v strnjem ognju naše obrambne fronte in bile po hudih borbah odbite.

Na severni tuniški fronti so zavzele nemško-italijanske čete važne postojanke in privedle 1600 jettikov. Zaplenjenih ali uničenih je bilo 16 oklopnih voz, 30 topov in številna motorna vozila.

Oddelki nemških bojnih letal je izvedel nepričakovan napad na pristanišče v Tripolisu. Hudo zadete so bile pristaniške naprave, v luki pa je bilo zažganih več ladij.

Iz Hitlerjevega glavnega štaba, 19. marca, s. Vrhovno poveljstvo nemške vojske je objavilo danes naslednje poročilo:

V operativnem odseku Harkov-Bjelgorod in severozapadno od Kurška se nemški napad nadaljuje zmagovito na šir ki fronti Južnozhodno od Harkova so bili uničeni tam obkroženi ostanki sovjetskih sil. Skupine SS so z nenadnim napadom zavzele mesto Bjelgorod.

Pehotna devizija »Grossdeutschland« je odbila sovražne napade pri Borisovki in v strnjih vrstah znatno prodrla naprej proti vzh. D. Uničenih je bilo 47 sovražnih tankov.

Južno od Orla, južno od Vjazme in pri Stari Rusi so se poizkusili sovražnika za prodor zaključili s hudim porazom za Sovjete. Izgubili so razen mnogo moštva in velikih količin vojni potrebščin samo v odseku Vjazme 93 tankov.

Nemško letalstva je ponovno velikopotezno: podpiralo s pomočjo močnih letalskih skupin ofenzivne akcije in defenzivne borbe čet vojske.

Ob severnem odseku tuniške fronte se razvijajo ofenzivne akcije krajevne važnosti z dobrim uspehom.

Neka skupina ameriških bombnikov je podnevi napadla (balno področje severozapadne Nemčije. Prebivalstvo je utrpelo zlasti v Bremenu izgube. Nemški lovci so zrušili deloma nad morjem 8 sovražnih štirimotornikov. Nadalje je nasprotnik izgubil še 3 letala nad zasedenim ozemljem na zapadu.

Ob uspelem dnevnem napadu nemških brzh bojnih letal na neko pristanišče v Južni Angliji je letalstvo preteklo noč napadlo južnostrijsko mesto Norwich in pristanišče Great Yarmouth. Na povratku po letu se pilotje opazovali obširne požare. Izgubili smo tri naša letala.

Na Atlantiku so naše podmornice v obeh borbah s sovražnim konvojem. Operativnega obsega še trajajo.

Admiral Dönitz na obisku v Rimu

Rim, 19. marca, s. Ob obisku velikega admirala Dönitza, vrhovnega poveljnika nemške vojne mornarice, pri armadnem admiralu Riccardiju, državnem podtajniku in šefu glavnega štaba Kr. mornarice, sta se 15., 16. in 17. t. m. oba vojaška čefa tovariško razgovarjala. Med razgovori je bilo, kakor vedno, ugotovljeno, najpogostejše soglasje v vseh vprašanih, ki so t. č. čelo nadaljnega operativnega sodelovanja obeh mornaric za dosego skupne zmage nad sovražnikom.

Berlin, 20. marca, s. Uradno poročilo o posetu velikega admirala Dönitza v Italiji ter o razgovorih med njim in admiralom Riccardijem je bilo danes z velikim poudarkom objavljeno v tujakajšnjih listih. Pri tej priliki se splošno poudarja popolna sloga, ki vlada med veleislami Osi v vseh vprašanih političnega, vojaškega in gospodarskega značaja. Listi zlasti naglašajo odlikovanje fregatnega kapitana Neleza di Cosulich z viteškim križcem reda Železnega križa. S tem odlikovanjem, podeljenem preko vrhovnega poveljnika nemškega brodogoja, je hotel Hitler priznati in počastiti drznost ter hrabrost vrliga italijanskega častnika, ki je dosegel tako krasne uspehe.

Minister Vidussoni na obisku v Palermu

Palermo, 18. marca, s. Tajnik PNF, ki je dospel z letalom na neko letališče v Siciliji, se je podal v Palermu, da bi zopet navezal stike s silami siciljskega fašizma, ki trdo preizkušeno ob angleškoameriškem letalskem terorizmu nudi v sedanjem trenutku čudovite dokaze svoje moralne in politične trdnosti. Na sedežu federacije fašistev, kjer sta ga sprejela član nacionalnega direktorija Gatto in zvezni tajnik v Palermu, je minister Vidussoni našel zbrane moštne in pokrajinske hierarhe, ki so bili sklicani k običajnemu raportu. Hierarhom je razvil svoj ponos, ker se je zopet vrnil na velikodušno siciljsko zemljo, ki v zavesti odlične važnosti te vojne za politično in vojaško afirmacijo italijanskega naroda. prenaša povsod žrtev, katere nalagajo sedanje okoliščine. Potem, ko je poudaril, da se morajo vse sile uporabiti za vojno, in sicer z neupogljivo voljo kot en sam sveženj energije, se je tajnik stranke tovariško razgovarjal s hierarhi, katerim je dal navodila in se zanimal za delovanje organizacij, ki jim načelujejo. Posebno prisrčno se je minister Vidussoni razgovarjal z zapupki treh rajonskih mestnih skupin iz onih delov mesta ki so bila prizadeta med sovražnimi napadi. Zapupniki so mu podrobno poro-

čali o udeleževanju organizacij in o položaju pri zadetih družini. Hierarhi, ki so v stalnem stiku z narodom in vedo, kakšno marljivo delo se opravlja v teh zgodovinskih dneh, so manifestirali Tajniku stranke globoko privrženost Duceju ter ponos, s katerim nameravajo vedno odgovorjati na sovražne napade prsjevačo tako k naporu domovine v vojni. Skupno s h erarhi se je minister poklonil v svetlični padli ter je nato v Panteonu velikih Sicilijancev položil cvetje na grob državnikov, kondotijevrov in junakov. V svetlični se je tajnik stranke dolgo pomudil v globoki zbranosti. Navzoči so bili prefekt pokrajine, zvezni tajnik župan in drugi prvaki. S tem resnobnim obredom, ki je zaključil njegovo bivanje v Palermu, je hotel minister Vidussoni izpričati, da je v sedanjem trenutku Sicilija po volji Duceja v vrstah operirajočih sil. S svojim narodom in Stranko, z njenimi borci, ki se bore na vseh frontah, s svojim junakiškim duhom in ljudstvom, ki živi v ozračju vojne, s svojo visoko tradicijo, ki je sestavni del duhovnega in političnega premoženja za katerega se fašistična Italija bori v obrambi evropske omike in nje ne usode.

Novi nemški prederi k Doncu

Berlin, 19. marca. Kakor poročajo iz pooblaščenega vira, so nemške čete na področju Harkova zapadno od Bjelgoroda zopet potisnile Ruse proti vzhodu in očistile zasedeno ozemlje. Boji, ki se razvijajo juž. novzhodno od Harkova z obkoljenimi sovjetskimi oddelki, so še v teku. Med napadi sovjetskih čet, ki so imeli namen, olajšati položaj obkoljenecem, so nemške čete uničile 21 oklopnih voz. Nemški napad se kljub trdovratnemu odporu sovražnika nadaljuje proti vzhodu.

Južno od mesta Orla je sovražnik obnovil svojo ofenzivno delavnost ter je pri tem uporabil znatne oklopne in letalske sile. Rusi so napadali v zaporednih valovih, bili pa so odbiti z velikimi izgubami. Ponekod je nasprotnik prodril v nemške črte, vendar je bil povsod zadržan. Med temi akcijami so nemške čete uničile 77 sovjetskih oklopnih voz.

Razen tega poročajo iz pooblaščenega vira, da so oddelki nemških bombnikov večeraj porušili obrambne naprave sovražnika na področju kubanskega mostišča. Nemške letalske jate so tudi napadale pomorske cilje ob obali Črnega morja.

Z nemške strani so se močni letalski oddelki udeležili borb v odseku Bjelgoroda. Tudi severozapadno od Kurška se javljajo siloviti napadi proti ruskim oddelkom. Pri tem je bilo uničenih 39 sovražnih bojnih voz ter velika množina topov in raznih vozil. Rusi so večeraj izgubili nadaljnjih 56 letal, izmed katerih so jih 42 sestrelili nemški, štiri pa slovaški lovci. Ostanek je zbil protiletalsko topništvo. (»Iz Piccolo«)

Berlin, 18. marca, s. V podrobem poročilu o položaju na vzhodni fronti ugotavlja vojska dopisnik nemške obveščevalne agencije, da je začelo sovjetske vojske primanjkovati rezervnih čet, kajti sile, ki so bile dovedene te dni na glavne točke ob Donu, so bile vzete z ostalih važnih področij fronte, ki so zaradi tega ostala nekrta. V berlinskih vojaških krogih vendar ne prihajajo do zaključka, da so Rusi že izčrpali svoje rezerve. To bi bila huda zmeta v ocenjevanju nasprotnikovih sil. Zaradi zelo hudih izgub sovražnika med letom 1942. in med zimsko vojno 1942-43 se je moralo sovjetsko poveljstvo poslužiti čet, ki so bile umaknjene iz drugih odsekov. Posledice tega se ni mogoče preceniti v vsem obsegu. Ugotovljeno je bilo, da so nedavno prišle na bojišče Harkov-Kursk čete, ki so prej operirale na področju Murmanska.

Nadaljnja bistvena značilnost sedanje faze operacij v Rusiji je v tem, da je sovražnik razen v odseku Ilmenskega jezera povsod prešel iz ofenzive v defenzvo in je pobuda zopet na strani Nemcev. Nemške divizije nadaljujejo svojo pot z napadi proti vzhodu ali izvajajo odrejena premikanja od sovražnika v zapadni smeri.

Sovjetske čete skušajo obdržati postojanke ob Doncu, kar kažejo besni protinapadi, ki so bili izvedeni večeraj na področju Bjelgoroda, kjer so boljševidi, kakor je javilo nemško vojno poročilo, izgubili 66 tankov. Kljub močnim protisunkom rdečim ni uspelo doseči nobene uspeha.

Glede operacij v srednem odseku ugotavlja dopisnik DNB, da odlične operacije nemških čet se niso v zaključni fazi, kakor kažejo dogodki; treba pa je pripomniti, da se s temi operacijami noče doseči novo določena črta, temveč vijuga, ki naj omogoči Nemcem ne nadne protinapade, zaposlujejo tako resno sovražne čete, ki napredujejo proti zapadu zelo previdno in v stalni napetosti. Zdi se torej, da nemško poveljstvo tudi tu izvaja svojo preizkušeno taktiko uničevanja in obrabljanja nasprotnih sil.

Pregled operacij v zadnjih tednih kaže po mnenju nemškega vojaškega izvedenca, da se sovjetske sile izčrpavajo čeprav uporabljajo sovražnik zlasti v južnem odseku znatne skupine tankov. Od 20. novembra 1942 do danes je sovražnik izgubil nad 12.000 oklopnih voz. Teh so oddelki vojske uničili 9.597, ostanek pa je uničilo letalstvo.

Berlin, 18. marca, s. Nemška poluradna agencija je objavila, da so vesti, ki so jih objavili zadnje dni iz Moskve o pozkusih napredovanja nemških čet v odseku Taganroga in o sovjetskih napadih na področju Pečenge, gladko izmišljene. Z nemške strani se lahko samo ugotovi, da ni bilo v teh odsekih fronte, razen običajnega udeleževanja izv. dnc, v zadnjih dneh nobene pomembnejše operacije.

Trdna nemška obramba ob Ilmenskem jezeru

Monakovo, 18. marca, s. »Abendzeitung« poudarja, da poročila nemškega vrhovnega poveljstva redno omenjajo hule boje južno od Ilmenskega jezera. Od jeseni leta 1941. napadajo sovjetske čete nemške črte z močnimi srodstvi, a jih nemške čete tudi redno odbijajo in zadajajo sovražniku silne izgube. Zadnji poizkusi sovražnika, da bi

S finskega bojišča

Helsinki, 18. marca, s. Današnje poročilo finskega glavnega štaba javlja:

V zadnjih 24 urah so finske izvidnice na fronti Karelijske ožine vdrle na dveh točkah v sovjetske postojanke, kjer so poglnele v zrak 5 utrdbe in zakonov za čete in kjer je bilo ubitih 40 sovjetskih vojakov. Na fronti Aunushke ožine je finsko topništvo doseglo kakih 100 zadetkov v sovjetski obrambna gnezda. V južnem odseku fronte v Vzhodni Kareliji je 200 sovjetskih vojakov ob podpori metalcev bomb napadlo finske postojanke, toda po podrugourni borbi je bil napad odbit. Nad Karelijsko ožino je finsko protiletalsko topništvo sestrelilo sovražni lahek bombnik. Sovjetsko udeleževanje je bilo preteklo noč zelo živahno nad Finskim zalivom, zlasti nad Kotko in okolico, kjer so našli 35 sovražnih letal. Finsko protiletalsko topništvo je ponovno nastopilo in odbilo večmo napadalec, ki niso povzročili škode. V okolici Helsinkov so posamezna sovjetska letala odvrkla nekaj bomb, ki niso povzročila škode ne žrtev.

Zmeda v sovjetskem vojnem vodstvu

Buenos Aires, 18. marca, s. Dopisniki »New York Timesa« iz Moskve poročajo o skrbeh in popolni zmedenosti sovjetskega generalnega štaba zaradi razvoja nemške ofenzive. Sovjetske poveljnice je nemška ofenziva popolnoma presenetila in sicer v trenutku, ko so mislili, da bodo zopet osvobodili najbolj rodovitno področje stepe. Ruski komentariji poudarjajo, da je nemško vrhovno poveljstvo z matematično natančnostjo poskrbelo za odstranitev tehničnih pomanjklivosti, ki so se pokazale v zml 1941/42. in da je pričelo z ofenzivo, ne da bi čakalo na odjugo.

Poklonitev Albancev Kralju in Cesarju

Rim, 19. marca, s. Nj. Vel. Kralj in Cesar je sprejel v dvorjeni Eksc. generala Parianija, svojega novega namestnika v Albaniji, in albansko delegacijo, ki je nedavno prispela v Italijo, sestojajo iz predsednika ministrskega sveta Albanije Eksc. Buschatia, Eksc. Ernesta Koligija, predsednika vrhovnega fašističnega korporativnega sveta v Albaniji in Ekscelenc in senatorjev Mustafa Merlike Kruje ter Marka Markagona.

Tirana, 18. marca, s. List »Tomori« je objavil v posebni izdaji z izrednim poudarkom poročilo o novem imenovanju namestnika Kralja Eksc. generala Alberta Parianija. Z velikim poudarkom je list objavil tudi poročilo o sprejemu albanske delegacije pod vodstvom ministrskega predsednika pri Duceju in besedilo proglasa, ki ga je Albancem izdal Eksc. Pariani.

Poveljujoč lik novega Kraljevega namestnika piše list: general Alberto Pariani prihaja v Albanijo kot poznavalec države. Bival je v Albaniji dolga leta in je imel priliko spoznati

skiptarsko ljudstvo. Znan mu je duh tega naroda, njegove tradicije in njegova stremjenja. Albanija bo gotovo našla v generalu Parianiju dobrega tolmacha svojih želj in potreb.

Opisujoč delo Eksc. Jacominija, prejšnjega Kraljevega namestnika v Albaniji, piše list: Eksc. Jacomini je bil najinteligentnejši in najbolj aktivni sodelavec daljnosežne Ducejeve politike v Albaniji, s katero hoče Duce pobrati oba naroda pod žezlom svojega vladarja. Politika, ki se je rodila iz Ducejeve genialne vizije glede tujinske Evrope, ki bi živila mirno v novem pravničnem redu je bila posebno koristna Albaniji, ki je tako mogla postati resnično neodvisna in zopet ordočiti ozemlje in prebivalstvo, ki so ga nesrečne pogodbe iztrgale njenemu materinskemu naročju. Skiptarsko ljudstvo je toplo hvalilo prvega namestnika Kralja in Cesarja ter se spominja v trenutku, ko odhaja, s kakšnim razumevanjem je Eksc. Jacomini opravil poverjene mu posle pred 7. aprilom l. 1939. in po njem. Njegovo ime bo ostalo globoko vklesano v srcu vsakega resničnega albanskega patriota.

Čiščenje v Bosni

Berlin, 18. marca, s. Med obširnimi policijskimi operacijami proti komunističnim tolpom v Bosni so nemške in hrvaške čete osvojile, kakor se doznava iz pristojnega vira, mesto Livno. Po kratkem času so bili banditi prepodeni z gorskega področja, na katerem so se čutili varna.

Zlata kolajna za dva padla junaka

Rim, 19. marca, s. Korporal Severino Lesa, rojen v Torreanu (Udine) je bil odlikovan po smrti z zlato kolajno z naslednjo obrazložitvijo: Določeno za prenašanje streliva v četo, se je neprenehoma žrtvoval, da bi zagotovil oskrbovanje najbolj oddaljenim postojankam. V eni izmed teh je opazil stojnico, pri kateri so bili vsi vojaki ranjeni, nakar je odločno zagrabil za orožje in je z mirnim in previdnim streljanjem prispeval učinkovito k ustavitvi in strju silovitega sovražnega napada. Ko je bil prvič ranjen, je se naprej streljal, dokler ni streliva popolnoma izčrpal. Ko je bil zopet zadet od drobnih granat, ki mu je skoraj popolnoma odtrgala eno nogo, je zavrnil tovariše, ki so ga hoteli odstraniti, in jim velel, naj se ne brigajo zanj. Z nadčloveško stoicnostjo, kakor da bi hotel dokazati svojo vero in viliti pogum, si je z nožem amputiral nogo. Ko je umiral, je še vedno imel toliko sile, da je vedro vzdobujal tovariše, naj se upirajo sovražnim napadom. Curija Tapita (grška fronta), 11. in 12. februarja 1941-XIX.

Pešak Buttelli Giuseppe, rojen v Sambuca Pistoiese (Pistoia), 8. julija 1918, je bil po smrti odlikovan z zlato kolajno z naslednjo obrazložitvijo: Kot strelec se je 8 dni v ostri bitki za zajezitev ponavljajočih se sovražnih napadov, s katerimi je sovražnik hotel zavzeti neko utrjeno postojanko njegove stotnije, odklopal v nastopih s svojim orožjem, zadajajoč nasprotniku občutne izgube. Ko je bil prvič ranjen na svojem borbenem mestu, je vzdobujal tovariše k odporu. Ko je bil drugič ranjen, je čeprav krvaveč prestavil svoje orožje na primernejši položaj, da bi bolje uničeval sovražnika. Ko je ostal brez streliva, se je s poslednjim naporom drzno pognal naprej in je z ročnimi granatami vrzel nekaj sovražnikov, ki s opronicnili v črte njegovega oddelka. V tem plemenitem zaletu je izčrpan padel. Žrtvujoč svoje življenje za domovino. B'l je svetel zgled vojaških kreposti juna-

Evropa bo varna šele, kadar bo boljševisem dekončno uničen

Izvajanja dr. Göbbelsa v politični reviji „Das Reich“

Berlin, 19. marca. S O boljševisem evropskega sveta, te nevarnosti, se bavi dr. Göbbels v svojem tedenskem članku v politični reviji „Das Reich“ Dr. Göbbels podarja predvsem dvomnost angloameriške politike do sovjetske Rusje. Angloameričani si želijo prav tako zmage kakor pronačalnika, ki rda nikoli tako kakor v pretekli zmagi. Angloameričani želijo, da so se joki in oči; in se mejali z ust. Po njih teoriji je začetjen sovjetski uspeh s hudimi izgubami v vojski. Toda Angloameričani se varajo, če mislijo, da bo v sedanji rusko-nemški vojni obveljala zgodba o dveh ki se pripravata, in tretjem ki ima dobiček, kajti takega zgleđa ni bilo nikoli v vsej vojski; zgodovina od najbolj oddaljenih stoletij do danes.

Govorci o aktivnih in pasivnih elementih v obeh sovražnih taborih zatrjuje dr. Göbbels da sile osi vsak dan dokazujejo, da razpolagajo s podmornškim orožjem, katerega učinkovitost ni treba posebej podčrtavati, če se Angloameričani bahajo, da razpolagajo z močnim letalstvom, bomo proti angloameričanskemu letalstvu v kratkem imeli na razpolago krepka obrambna sredstva, sovražnik pa nima nobenega sredstva za obrambo pred našimi podmornicami. Razen tega se more smatrati za očitno samo bitka, ki se zdaj bje na vzhod-

nih bojiščih in to ne samo za narode Osi, temveč tudi za Angleže in Američane. Pisce zavaja razne nasprotujoče si trditve iz sovražnega tabora v zadnjih tednih, zaradi katerih so nastali še bolj globoki in nepopravljivi spori med zavezniki.

Primerjajoč boljševisko nevarnost z nevarnostjo, ki je pretela staremu Rimu zaradi naraščajoče moči Carthagine, ugotavlja dr. Göbbels, da se Evropa, kakor stari Rim, ne bo mogla čutili varno, dokler ne bo boljševisem in pomeđen in uničen, kakor je bila tedaj odstranjena in pregažena trdovratna carthaginiška sila.

Dr. Göbbels obravnava v nadaljnjem rečeno nevarnost pod dvema glavnima vidikoma: vojaškim in ideološkim, ter zatrjuje, da je nevarnost s prvega vidika kakor kažejo zadnji dogodki na vzhodni fronti, manj akutna kakor pred nekaj tedni, dočim je nevarnost z ideološkega vidika večja kakor kdaj prej in bi bila sieherna razrahljana t v budnosti fatalna. Neposredna nevarnost je bila samo odložena, a ne še odstranjena. Zaradi tega se prej ali slej zopet lahko pojavijo v še hujši obliki. Usiljavajo si služiti v tem pogledu bi pomenilo podpirati sovražnika, ki usmerja v tem smislu z vsemi sredstvi svojo propagando. Zaradi tega zaključuje dr. Göbbels bomo nenohema ponavljali svoje svarilo Evropi in svetu.

Težavno sporazumevanje med anglosaškimi zavezniki o vojnih ciljih

V Washingtonu skušajo pridobiti Edena, da bi se Anglija popolnoma podvrgla ameriški politiki

Rim, 17. marca. S V svojem komentarju o Edenovem obisku v Zedinjenih državah piše »New York Times« med drugim: Želijo bi bilo, da bi se združeni narodi sporazumeli o svojih vojnih ciljih. Eden je prišel k nam prav v trenutku, ko se ameriško ljudstvo močno zanima za vprašanja bodočega miru, in bo s presenečenjem ugotovil, da se zelo mnogo ljudi v Zedinjenih državah bavi s temi vprašanji.

Članek tega lista bi ne mogel biti bolj odkrit glede vse prej kakor mirnega razpoloženja in soglasja med obema anglosaškima demokracijama. Značilen je tudi za to, ker dokazuje, da hočejo Zedinjene države izvajati močan pritisk na Churchillovega odposlanca, da bi pristal na ameriško stališče, odnosedno, da bi mu vsilili svojo voljo in uveljavili svoje interese, ki v nešteti vprašanjih niso istovetni z britanskimi interesi, v kolikor niso včasih celo popolnoma nasprotni. Ko torej potemtakem listi namigavajo Edenu, da se severnoameriško ljudstvo zelo zanima za vprašanja, ki so predmet njegovih razgovorov, hočejo s tem ameriški voditelji prepričati britanskega zunanjega ministra, da je ameriška javnost strnjeno za njihovi zahtevami in da bi zato bilo najbolje, ako bi se jim Eden uklonil.

O nasprotjih v zaveznikem taboru piše v posebnem uvodniku tudi londonski list »Observer«. Ko poudarja potrebo nujne rešitve nekaterih vprašanj, ki povzročajo nesoglasja, priznava, da ne obstoje nesoglasja ne med Veliko Britanijo, Zedinjenimi državami, SSSR in Čangkajsko Kitajsko, temveč tudi med manjšimi zavezniki.

Lizbona, 17. marca. S Na današnji seji angleške zbornice je neki poslanec predlagal, naj bi angleška vlada skupno z vlado Zedinjenih držav, SSSR in drugimi zavezniki narodi polala izjavo, ki naj bi zajemala, da bodo po vojni vse zasebene, nezasedene in celo sovražne države popolnoma svobodne pri zberi oblik vlade, ki jo

bodo smatrale zase najbolj primerno. Takšna izjava, je pripomnil poslanec, bi bila potrebna zato, da bi se zavrnile nasprotne trditve sovražne propagande v tem pogledu. Churchill je odgovoril dobesedno takole: Mnenja sem, da ni potrebno ničesar dodati v sedanjem trenutku k že znanim izjavam angleške, severnoameriške vlade in stalin v imenu sovjetske vlade.

Glede na to razpravo v spodnji zbornici pripominja v tukašnjih krogih, da Angleži, Američani in zastopnik Sovjetske zveze niso počeli doslej, kakor znano, nobene izjave glede oblike vlade, ki bi si jo mogle ostale države izbrati po sedanjem konfliktu, zaradi česar je jasno, da je dvomnem odgovor britanskega premiera istoveten z odklonitvijo poslančevega predloga. Ne prikrivajo nadalje, da Churchillova odklonitev potrjuje v nasprotju z atlantsko karto in drugimi formulami, la si Velika Britanija in njeni ameriški in boljševiski zavezniki pridržujejo pravico, da v primeru zmagajo posežejo v notranje zadeve ne le sovražnih, temveč tudi drugih držav, medtem ko se Anglosasi ne morejo več odreci koncesijam, ki so jih že svoečasno napravili Sovjetski zvezi, ki so ji dali svobodne roke v Evropi.

Lizbona, 17. marca. s »News Chronicle« zahteva v uvodniku, ko piše o Edenovem polovanju v Washingtonu, naj se vzpostavi nedvoumni stiki s Sovjetsko zvezo. Kljub naši pogodbi z Rusijo, piše list, in pomoči, ki jo Rusi na podlagi zakona o najemanju in posojevanju dobivajo, nas še ačesar ne zbližuje v enotni smeri, kakor še tudi ni bil doslej storjen noben korak za sklenitev pogorbe med demokracijami in Rusijo o načelih vojnne politike. Kakor je Wall-e izjavil, je taka pogodba nujno potrebna, če se hoče preprečiti nova svetovna vojna.

Izza kulis poljsko-ruskega spora

Anglija se je odločila za svjetsko orientacijo in je Edena naloga v Washingtonu, da pridobi še Ameriko zanjo

Berlin, 20. marca. Poročilo lista »Daily Express« da razpravlja Eden v Washingtonu o odnosih do Sovjetske zveze kakor tudi med njo in poljsko emigrantsko vlado, je le še po večalo splošno nervoznost s katero vsi begunci v prvi vrsti seveda Poljaki zasledujejo washingtonske razgovore. Ta vest seveda ne pomeni nikakega odkritja vendar pa je po mnenju švedskih poročevalcev v toliko važna ker je njo v Londonu prvič in nekako uradno priznavajo da so navedena vprašanja predmet sedanjih razgovorov. To pomeni da bodo taki si tako tudi rešena in da se bodo begunski krogi v nekaj dneh znašli že pred zvršenim dejstvom. Razume se samo po sebi da je to novo razočaranje izzvalo v poljskih krogih veliko vznemirjenje, kajti jasen je občutek, da ne morejo pričakovati zase ugodne rešitve v Berlinu namreč sod jo, da je sieherna kompromisa oblika rešitve tega problema nemogoča. Rusko-poljski spor je neprimerno bolj zapletena zadeva kakor pa spor med De Gaullem in Giraudom. Tu gre za spor med poljsko nepostojnostjo in sovjetskim imperializmom kar ustvarja trenja nasproti katerim so medsebojne spletke francoskih generalov prav nedolžna šala.

pedal v Washingtonu kot stalno agent Sicer pa še celo »Times« govori o Edenu kot o tolaču sovjetskih interesov v Evropi.

Ni seveda še mogoče reči, kakšno bo stališče Amerike v tem vprašanju. Nekateri ameriški listi, med njim na primer »New York Herald Tribune« vprašujejo z največjo zaskrbljenostjo ali niso morda Angleži že tako lačni da bi jim bila zveza z Moskvo ljubša od zveze z Washingtonom vendar pa so to e osamljeni glasovi. V Berlinu so mnenja da bo Roosevelt sprejel namreč Churchillovega emisarja. Tako bo Velika Britanija izvršila svojo najbolj paradoksn in najbolj temno misijo v svoji zgodovini: da bo namreč pripravljala pot boljševiskim težnjam v Evropi. Morda bo ta brezvestnost, kakor piše »Nachtausgabe« e odprla oč nekaterim evropskim krogom, ki se trmasto anglofilski. Vsekakor pa mora to podžgati vso evropsko celino k povečanju vseh svojih energij in totalitarnih napovov. (H. Pieloni.)

Lizbona 19. marca. S V zvezi z Edenovim obiskom v Washingtonu ugotavlja ameriški tehnik »Times«, da je bil najbolj kritično in najvažnejše vprašanje, o katerem se je razgovarjal z ameriškim državniki, ureditev odnosov med Ameriko in Anglijo ter Sovjetsko zvezo. Če bi Eden odšel iz Washingtona, ne da bi mu uspelo ustvariti sporazuma v tem vprašanju, bi bilo treba njegovo misijo smatrati za izjalovljeno. Potem ko je Sovjetska Rusija postala nenadejan zaveznik so se skušali s strani Washingtona izogniti mnogim »diplomatskim m zapletenjem«. Zda se je treba odločiti glede naslednjega pripominja »Times«.

1. Sovjetska Rusija naj bi »mel« na mirovni konferenci tako odločen glas kakor Anglija in Amerika. 2. Moskovskega komunizma se boji večina angleškega in ameriškega naroda. 3. Demokracije morajo najti način in sredstva za mirno sožitje s Sovjetsko zvezo po vojni. Če se nečje pripravljati na tretjo svetovno vojno.

Anglosasi bombardirajo francoska mesta
Pariz, 19. marca. S Mesto Saint Malo v Bretaniji, ki so mu ameriški bombniki prizanesli, je bilo neopačeno od skupin angleškega letalstva in je utrpelo hudo škodo.

Uvedba poletnega časa v Nemčiji
Berlin, 18. marca. S Ministrski odbor za obrambo Nemčije je sklenil, da se 29. t. m. za vso Nemčijo zopet uvede poletni čas.

Opozorilo
V torek 23. t. m. bo obletnica ustanovitve borbenih fratijev in naj se ob tej priliki izvesto zastave na javnih poslopih. Osebe uradov bo imelo običajen delovni dan.

Seja upravnega odbora sindikata zobarjev

Na sedenju sindikata zobarjev (bivša zbornica) je bila važna seja odbora, ki so si prisostvovali predsednik zveze profesorjstov in umetnikov inž. Pirkmajer ter sindikalni strokovnjak comm. Nicoetera. Obravnava so bila preča vprašanja v duhu sodelovanja in uvaževanja zakonitosti, v koliko zadeva izvrševanje posla. Odbor je sprejel na znanje vestno delavnost »indikalnega tajništva in predsednika ter učinkovito pomoč zveze za dosego upravičenih zahtev kategorije. Ugotovilo se je, da po klicu zobarjev zahteva skrbna in strogo ureditev tudi zaradi zrahanja di cipline, do katerega je prišlo ob izpremembi državne oblasti. Sprejete so bile razne določbe, ki bodo lahko v polni meri obnovile red in disciplino nove sindikalne ureditve, ki se ustvarja v območju Zveze profesorjstov in umetnikov.

Zaradi tega so vsi oni, ki na temelju koncesije izvršujejo zobarski posel od maja 1. 1941., povabljeni, da predlže prošnjo za vpis v sindikat (bivša zbornica), ako tega doslej še niso storili. Takša prošnja, opremljena z vsemi listinami, ki jih predpisuje zakon, mora biti predložena po sindikatu Viskokemu komisariatu in m. r. biti v njej omenjen člen 10. naredbe št. 2932 z dne 14. 2. 1942 XX., ter bo Elise. Viskoki komisar šele na temelju teh viog lahko dovolji nove vpise v članstvo sindikata.

Kjer take prošnje ne bo ali pa bo pomankljivo, ostane v veljavi prepoved za izvrševanje posla in bodo uporabljene vse zakonite odredbe proti kršiteljem.

Pomemb. se je tudi naglašalo navodilo, da morajo biti vsi spili, nastrojeni na oblasti, predloženi po sindikatu in Zvezi.

Vsi prisotni o bili sporazumni s tem, da je potrebno ojačiti ugled sindikata, cigar naloge so jasno označene v statutu, ki bo v kratkem izšel. S tem se bo uredilo pravilno nadzorstvo nad izvrševanjem obrata ter profesionalne di cipline.

Po tem navodilu so bili postavljeni na čevni red vsi bistveni problemi sedanjega dneva in sindikalni svet je zaključil sejo v trdni veri in s trdno voljo, da sledi vsem sklepom, sprejetim na seji zveze.

Uvedba poletnega časa 29. marca

Kakor je bilo že objavljeno v razglaslo Viskokega komisariata, bo od 2. ure 29. marca 1943-XXI. normalni čas zopet pomaknjen naprej za 60 minut. Zato bodo morale vse obsesti in vsi načelniki javnih in zasebnih podjetij preskrbeti vse potrebno, da bodo na omenjeni dan ob zgoraj omenjenem času vse ure kazale 3. uro dopoldne.

Poročilo o delavnosti Dopolavora

Dne 8. marca: Kinematografska predstava v Borovnici za Oborožene sile. Vojaki so bili deležni razdelitve blaga proti plačilu šte 1012

Dne 9. marca: Poveljništvu XI. Armaednega zbora je bilo izročeni 32.000 poltirnih prostih dopisnic. Na sedenju Dopolavora je bila zabava družbe »Garbaldina« in umetniškega ansambla poveljništva divizije »Lovece«. Prisostvovalo je prireditvi okoli 1000 vojakov. Razen tega so bili vojski deležni razdelitve raznih predmetov proti plačilu šte 996

Dne 10. marca: Poveljništvu železniške Mice je bilo izročeni kot dar 200 paketov in 10 litrov vina. Prodajalna Oboroženih sil je prodala 2000 kuvert in pisemskih papirjev. Vojaki so bili deležni razdelitve blaga proti plačilu šte 1007

Dne 11. marca: Kinematografska predstava v Kočevju za Oborožene sile. Tamošnjemu krevatišču je bilo izročeni 8900 poltirnih prostih dopisnic za razdelitev med vojsake. Vojaki so bili deležni razdelitve blaga proti plačilu šte 873

Dne 12. marca: Kinematografska predstava v Kočevju za Oborožene sile. Vojaki so bili deležni razdelitve blaga proti plačilu šte 1223

Dne 13. marca: Kinematografska predstava na sedenju Dopolavora za Oborožene sile. Vojaki so bili deležni razdelitve blaga proti plačilu šte 1107

Dne 14. marca: Kinematografska predstava na sedenju Dopolavora za slovenske dopolavoriste in kinematografska predstava na sedenju za Oborožene sile v hotelu »Metropol« je Dopolavoro pridelil turnir nam zmagala tenisa. Vojaki so bili deležni razdelitve blaga proti plačilu šte 1127

Določeno je nadalje, da bodo kinematografske predstave na sedenju vsako sredo, četrtek soboto in nedeljo.

Saradzglu o turški nevtralnosti

Ankara, 18. marca. S Predsednik ministrskega sveta Saradzglu je večer pred veliko narodno skupščino obrazložil program nove turške vlade. Glede zunanje politike Turčije je poudaril:

Naša politika in naši odnosi z zavezniki in prijateljskimi silami so določeni z obstoječimi pogodbami. Zunanji minister je opirajoč se na oblast poglavarja države in na močno vojsko dosegel do danes odlične uspehe ter bo skrbel za zaščito turškega ozemlja, pravice in koristi turškega naroda tudi v bodočnosti. Ta politika ni več samo izključno zadeva zunanjega ministrstva, vlade in velike narodne skupščine, temveč zadeva naroda in vseh turških sinov.

Skupščina je soglasno odobrila ekspozice ministrskega predsednika.

Sofija, 18. marca. S Vsi bolgarski listi objavljajo s poudarkom govor predsednika turškega sveta o programu nove vlade v Ankaru. Bolgarski tisk soglasno z zadovoljstvom ugotavlja, da Turčija ne bo opustila svoje dedovanje nevtralnostne politike. Značilno dejstvo je tudi, da predsednik Saradzglu ni posvetil niti ene besede turško-sovjetskimi odnosom.

Spominjajte se slepih!

Gospodarstvo

Od premege do kavčuka

Nedavno smo na tem mestu na kratko opisali pomen premege kot kemične surovine. Ves go podarski napredek devetnajstega stoletja je koro izključno siel na premege, kajti tam, kjer so kopali premege, je bil na razpolago izvor energije za pogon industrijskih podjetij. Skoro 50 let je bil prem. g edina podlaga energijskega gospodarstva. Z razvojem bencin koga in pozneje Diesellovega motorja je m mineralno olje pričelo spodrivati premege, na drugi strani pa je širokopotezni, izkoriščanje vodnih sil ustvarilo nove možnosti za pridobivanje pogorske energije. Ze je kazalo, da bo premege kot osnova industrijskega razvoja stopil v ozadje. V zadnjih letih pa se je zopet dvignil njegov pomen, ne toliko kot vir za energijo, temveč tuoj kot osnovna surovina za kemično industrijo.

Kakšen velik napredek je bil v tem pogledu dosežen, nam kaže zlasti nagli razvoj proizvodnje umetnega bencina in umetnega kavčuka. Sv-dski tehničar ča opis »Tehnisk Tidsekrift« je nedavno objavil cenitev svetovne proizvodnje umetnega kavčuka, ki kaže, da je v luskem letu svetovna proizvodnja umetnega kavčuka dosegla že 250.000 ton, kar predstavlja 25% proizvodnje naravnega kavčuka v zadnjem letu pred sedanjo vojno. Kakor za umetni bencin je tudi za umetni kavčuk premege o nova surovina.

»Völkischer Beobachter« je te dni v zvezi s potovanjem novinarjev v nemških premegevinih področjih, zlasti v področjih za kemično predelavo premege, objavil zanimive podatke o povezanosti obratov, ki si sone na predelavi premege. Koksarne so zanes osnova za kemično predelavo premege. Ni še dolgo tega, ko so imele koksarne skrb, kako naj porabijo plin, ki ostane pri proizvodnji plavžarskega kosa. Ta plin pa danes ni več samo kurivo za jeklarne in za druga industrijska podjetja, temveč tvori tudi o novo za najrazličnejša podjetja iz področja premegevinje kemije.

Katran je kot postranski proizvod koksarn že v začetku sedanjega stoletja pridobil velik pomen za kemično industrijo, saj je najvažnejša surovina za izdelovanje sintetičnih barv, raznih zdravil in aromatičnih snovi. Bencol, ki je prav tako postranski proizvod koksarn, se uporablja kot tekoče pogonsko gorivo, amoniak pa služi predvsem za izdelovanje dušikovih umetnih gnojil. Danes pa ne služijo kemični industriji samo postranski proizvodi koksarn, temveč se v kemične svrhe uporablja tudi sam plin. Umetni bencin, mazalna olja in parafinji se ne izdelujejo samo neposredno iz premege, temveč tudi iz premegevinne plina, ki vrh tega služi za izdelovanje sintetičnih mastnih kislin in umetnega kavčuka. Uporaba plina iz koksarn v ta namen je že tak napredovala, da potrošni šanes kemična indu trija že 60% vsega plina iz koksarn, medtem ko je ob izbruhu vojne potrošila šele 30%.

Med ogljikom in vodikom obstoja dolga vrsta spojlin različnih lastnosti, od plina metana ali acetilena preko tekočih goriv do težkih olj in parafina. Pred leti sta Fischer in Tropsh izdelala postopek za pridobivanje bencina iz metana in ogljika in vodika (vodni plin je plinska mešanica, ki

nastane, če pride vodna para v stik z žarečim koksom ali antracitom, pri čemer nastane mešanica plina, ki vsebuje čist vodik in ogljikov oksid). Iz tega vodnega plina se pod pritiskom in s pomočjo katalizatorjev lahko pridobi umetni bencin. Ta postopek, ki je pred leti postal znan pod imenom bencinska sinteza, je danes že razširjen na druga področja, tako da naziv bencinska sinteza skoro ni več na mestu, ker se po tem postopku danes pridobivajo številne druge spojine.

Za pridobivanje vodnega plina uporabljajo danes ne samo koks, temveč tudi črni premege, rjav premege in celo les, v zadnjem času pa zlasti plin iz koksarn. Pod različnim pritiskom pridobivajo iz vodnega plina s pomočjo katalizatorjev (snovi, ki pospešujejo in posredujejo kemični spoj) različne proizvode, tako visokovredna mazalna olja, razna motorna olja, ki pogosto nadkrijujejo mineralna olja, pa tudi razne vrste parafinov, ki tvorijo zopet izhodišče za pridobivanje mastnih kislin za industrijo mila in pralnih praškov. Po tem postopku se lahko izdeluje tudi najfinjši letalski bencin. Kot postranski proizvod se pridobita žveplo in lahek plin, ki služi za pogon motornih vozil. Povprečno je za en kilogram sintetičnega olja ali parafina potrebno 7 do 8 kilogramov premege. Naprave za pridobivanje vseh teh olj in parafinov ter mastnih kislin so danes neposredno priključene koksarnam, s čemer je podana večja rentabilnost podjetja.

Povezanost med premegeviniki, odnosno koksarnami in kemično industrijo pa se je razvila tudi na drugem področju, namreč pri izdelovanju umetnega kavčuka. Za pridobivanje umetnega kavčuka (»bunec«) sta potrebni dve surovini: ogljikov vodik v lahkih oblikah (metan) in električni tok. Uporablja se lahko plin, ki preostane pri neposrednem pridobivanju bencina iz premege in ki vsebuje znatne količine metana. Tvorica umetnega kavčuka je v tem primeru neposredno priključena tvornici umetnega bencina, od katere dobiva potrebni plin po ceveh. Ta plin se enostavno vodi preko električne peči, kjer nastane v električnem plamenju drug plin, namreč aceten, ki nam je že znan kot proizvod, ki se pridobi tudi iz karbida. Iz acetilena se nato s pomočjo katalizatorja pridobita nadaljnja dva proizvoda: butadien in stiroil, ki se nato predelata v butinino mleko. To butinino mleko ima iste lastnosti kakor naravno kavčukovo mleko in se tudi podobno predeluje. Pri tem osiane kot odpadke vodikov plin, ki se dovaja nazaj v sosedno tvornico umetnega bencina. Za izdelovanje umetnega bencina neposredno iz premege je namreč potreben vodikov plin.

Za proizvodnjo surovini, ki so potrebne za izdelovanje ene tone umetnega kavčuka je potrebno 20 ton premege, in sicer 15 ton, da se pridobi potrebna količina acetilena in 5 ton, da se pridobi potrebna količina ogljikovega vodika.

Te številke nam kažejo, kako znatne količine premege so potrebne tako za izdelovanje sintetičnih olj, kakor tudi za izdelovanje umetnega kavčuka.

Ljubljanska kreditna banka

Uprava banke je na svoji seji dne 20. t. m. pod predsedstvom g. Ivana Jelčina po poročilu revnateljstva odobrila bilanco zaveda za leto 1942, ki izkazuje s prenosom vred 1.074.259,66 lire čistega dobička. Upravni svet zaveda je sklenil predlagati občnemu zboru ki bo dne 10. aprila, izplačilo 4% dividende prireditnim denarjem dodelitev L 250.000.— rezervnim fondom, L 200.000.— podpornemu fondu za uradnštvo. dočim se L 472.259,66 prenese na novi račun.

Rezervni fond: bodo znašali po letošnji dotaciji nad 3 in pol milijona lir, to je preko 31% delniške glavnice.

Na seji je bil obenem sprejet predlog uprave da banka s 1. julijem t. l. po predhodni odobritvi Viskokega komisariata ukine zaščito za stare vloge in se tako zavod povrne v normalno poslovanje.

Gospodarske vesti

Pridelovanje zgodnjega krompirja. Pred vojno so za potrebe Dunaja uvažali znatne količine zgodnjega krompirja predvsem iz južnih držav. V zadnjih letih pa je uspelo v okolici Dunaja znatno povečati lastno proizvodnjo zgodnjega krompirja. Danes je Dunaj glede samooskrbe z zgodnjim krompirjem na prvem mestu med vsem nemškimi vlemesti. Zlasti je dunajskim okoliškim kmetom uspelo sprevesti na trg nenavadno zgodnji pridelek. Z novim načinom prekalitve krompirja se doseže pri deleku tri do štiri tedne prej. V velikih rastlinjaki pripravljajo kalitev krompirja že v času, ko vlada v prosti naravi še mrz kalitev se pospeši na ta način, da se krompir pri nekoliko zvišani temperaturi (povprečno 7 stopinj Celzija) postavi v rastlinjaku na sonce. Očesa semenskega krompirja se kmalu razvije. Pod vplivom svetlobe in toplote zrastejo na vrhu majhni trdi zeleni poganjki, spodaj pa poganjki bodočih korenin, docela drugače kakor na primer v kleti, ko poženejo nezaželeni beli poganjki. Ta predkaljeni semenski krompir se potem posadi in prične takoj rasti. Izkušnja je pokazala, la pozna slana ne škoduje krompirjevi rastlini, če ima že razpredene korenine. V letu 1941. so v različnih dunajske občine tako pripravili 3500 meterskih stotov zgodnjega semenskega

krompirja, kar 6.000 meterskih stotov, letos pa bodo pripravili že preko 10.000 meterskih stotov. S finančno pomočjo dunajske občine so v ta namen postavili cel poseben rastlinjak za kalitev krompirja za okrog 2.000 meterskih stotov semenskega krompirja. Dunajska občina krije tudi 50% stroškov za predkalitev ter preskrbi interesentom zgoljni semenski krompir.

Radio Ljubljana

NEDELJA, 21. marca 1943-XXI

8 Napoved časa — Poročila v italijansčini — 8.15 Koncert organista Fernanda Germanija — 11. Prens pete maše iz bazilike sv. Pavla v Rimu — 12. Razgaga evangelija v slovenščini — 12.15 Razgaga evangelija v slovenščini — 12.30 Poročila v slovenščini — 12.45 Komorna glasba — 13. Napoved časa — Poročila v italijansčini — 13.10 Poročilo Vrhovnega Poveljstva Oboroženih sil v italijansčini — 13.12. Pesmi in napevi — 13.40 Operna glasba na ploščah — 14. Poročila v italijansčini — 14.10 Koncert radijskega orkestra, vodi dirigent D. M. Sijanec — Slovenska glasba — 15. Poročila v slovenščini — 17.15 Kmetijsko predavanje v slovenščini — inž. Janžič Franjo: »Boj vrtinam zajedalce« — 17.35 Priljubljene pesmi vodi dirigent Zeme — 19.30 Poročila v slovenščini — 19.45 Lahka glasba — 20. Napoved časa — Poročila v italijansčini — 20.20 Komentar dnevnih dogodkov v slovenščini — 20.30 Filmske pesmi izvaja orkester, vodi dirigent Angelini — 21. Koncert violinista Gira Straka, pri klavirju Renato Josi — 21.30 Predavanje v slovenščini — 21.40 Pisana glasba — 22. Koncert orkestra Cetra, vodi dirigent Barzizza — 22.45 Poročila v italijansčini.

Američani so zadovoljni s sovjetskimi gerazi

Ankara, 19. marca. S Radio Ankara poudarja da v Ameriki niso z obžalovanjem sprejeli zadnji porazov Rusov na vzhodni fronti. »New York Times« podčrtava, da se Američani zadovoljni ker je nrazil tuž zmanjšal navdušenje sovjetskih voditeljev, ki se s po zimske vojni utvarjajo, da lahko v km zmagajo v vojni in sami organizirajo Evropo brez zaveznikov.

Dotrpela je danes 20. marca 1943 naša ljubljena in nepozabna mama

ALOJZIJA ŠEGULA

vdova po ptt. činovniku

Pogreb nepozabne bo v ponedeljek, 22. marca ob pol 3. z 2al, kapelice sv. Frančiška, k Sv. Križu.

Ljubljana, 20. marca 1943.

KONRAD, JAKOB in prof. ALOJZIJ, sinovi;
ZOFKA in VIKICA, snahi; MILENA, MILAN in TOMAZEK, vaukninja in vnuki; ter ostalo sorodstvo

Neme priče ljubljanske preteklosti:

Mestni trg

Hiša št. 8 na Mestnem trgu je velika stavba s trgovinskimi opravilnicami v pritličju in tremi nadstropji...

Kljub večji starosti je ta hiša še vedno pravi lastni šteto rodbina s razmeroma prav kratko čas je posejvali njen del tudi pomneje imenovani deparni zavodi...

Nad dve sto let potem (1714) je postala hišna lastnica plemiška družina Zergollern. Od njenega rodbinskega člana Leopolda, poplakovnika, je kupil hišo leta 1802...

Ob času ljubljanskega kongresa so stanovali v Zeschkovih hiši: knez Neri-Corsini, toskanski minister za zunanje posele...

Po »Trevskem tovarišju« (1934) in od drugje (zlasti iz zemljiške knjige) pa ve mo slednje: V tej hiši so bile glavna tobažna zaloza okoli leta 1700...

dne 13. aprila 1840 Valentin Zeschko. V njej sta odprla Jozef Karinger (okrog leta 1840.) galanterijsko, a leta 1866 trgovino s perilom Karel Jozef Hamann...

Pri opisovanju »Avstrijskega dvora«, bivšega hotela na sedanjem Krekovem trgu, sem omenil, da je stanoval tam svojim kratkim bivanjem v Ljubljani tam knez Miloš Obrenović...

In popustili so na nebu mogočni jezovi, nakar se je neprestano skozi vekove izpraznjevalo morje zračnih višav in poplavilo vso zemljo...

V pramorje Panthalasa je zasael stvarnik seme življenja tako obilno, da ga je bilo v vsaki kapljici na pretek. Razvil se je najprej v prvi svet...

Trideset let je že služil Boštjan pri Mariji. Dober, pošten hlapec je bil, ki je imel srce za živali, zlasti za konje, ki je skrbno gledal na hišo...

nim neprijetnostim ali najmanj nevestnostim od strani odločujočih oblastev.

Naposled še nekoliko drobnjave o Karingerjevih. Slikar Anton je umrl dne 14. marca 1870 v Ljubljani. Eduard v. Strahl pravi v svoji leta 1884. v Grazu izšli knjigi »Die Kunstzustände Krains in den vorigen Jahrhunderten«...

Ostanki ameriškega četvermotornika, ki so ga sestrcam hudo prizadelo pri letu na Neapelj

cimo, v mestnem muzeju, ko bi se dalo še kje katero stakniti med starinsko brkljarjo. — Da je bila Karingerjeva rodbina po vsej priliki precej premožna...

šev in učitelj. V knjižici šolski botanični vrt in botanične ekskurzije (pisal Anton Falkin 1930) so dane take pobude in še v poznih letih so učenci hvalečni svojemu učitelju...

Panthalasa — vreclec življenja

Človeški um me je rodil, da mu bi zvest do zbehli do groba. — Čas sem, strašna tesnoba!

Človeški um me je rodil, da mu bi zvest do zbehli do groba. — Čas sem, strašna tesnoba!

Vesna nam trka na duri, zvončič, podleski, pasji zobčič in drugi nežni, skromni, le z malo svetlobe in malo toplote zadovoljni njeni otročki...

Ljubitelje vodožitja bo morda zanimalo, da je korito Ljubljance navzdol do Gradašče bujno obrasio z rastlinami...

Ker je naš rod kakor redko kak drugi dodvaten za narodo, ne samo zaradi iz pravadnih dni podedovane navezanosti na zemljo...

Nov sonetni venec

Ustvaril ga je Joža Bekš kot zadnje posvetilo sarkastno ponesrečenemu edincu Srečku

Pokojni 31 letni Srečko Bekš

vezan' besedi. Zadnji čas je ustvaril sonetni venec »Zadnje posvetilo«, s katerim se tožno vrača k spominu svojega edince in iskreno izpoveduje bolečino velike izgube.

Iz Krvatske

Dr. Nikola Reiser umrl. V Nedeljo so v Zagrebu pokopali dr. Nikolo Reiserja, bivšega knjižničarja vseučiliške knjižnice...

Koncert v prazno obličje nezavisnosti Slovaške. V okviru svečanosti ob obletnici ustanovitve samostojne slovaške države...

Hlapec Boštjan in njegova krivica

(V spomin pokojne ge. Marije Šarbove)

Trideset let je že služil Boštjan pri Mariji. Dober, pošten hlapec je bil, ki je imel srce za živali, zlasti za konje, ki je skrbno gledal na hišo...

jetneje, čim dalje je pomaknjeno od stalnega bivališča. Marsikateri čtatelj se bo hvaležno spominjal Marijinega gostoljubja in njene tople vedrine.

V to soboto je zdaj stopil Boštjan in pavel na stol, da je kar zaškripalo pod njim.

Gospa Marija je za trenutek uprla vanj svoje lepe, resne oči. »Prav! Ne bom te zadrževala! Tvoja pamet, tvoj svet! Če ti morda hiša ni več všeč, lahko si prebereš. Nekaj bi pa le rada zvedela, Boštjan, preden odideš...«

Hlapec Boštjan se je začel skoz okno v bogato cvetoči vrh visoke lipe, ki pokrovičilo škričati svoje velike vratnike. Čas je, da bi prišli obrati cvetje — je pomislil in vzdihnil. Kar nekako tesno mu je pri srcu, ker letos ne bo od vodil tega dela.

»No, kaj je vzrok?« je gospodinja zopet nategnila nit resnega razgovora.

Boštjan se je počasi dvignil s sedeža. »Kaj je vzrok? Takoj bom povedal... To, da se ne ravna po besedah svetega pisma, čeprav hodite v cerkev! Ali ne veste, da je velik greh delavcem in namernikom zaslugek zadrževati ali utrgovati? Pogledajte moje žulje na roki in se sramujte, ker od mojega težkega zasluga toliko vsak mesec odščitnete! Vsi pravijo, da sem norec, ko to trpim.«

Gospodinja je zastal dih. Poteze njenega obraza so kakor iz marmora izklesane. Brez besede je zarustila vaceček. Vrnila se je z dvema drobnima knjižicama. »Tukaj imaš poselstva bukvice« je dejala suho. Tukaj je pa hranilna knjižica na tvoje ime. Vse, kar sem v tridesetih letih odtegnila pri tleh — in ob posebnih prilikah pri malki — ti ob posebnih prilikah pri malki — ti ob posebnih prilikah pri malki — ti ob posebnih prilikah pri malki...

»Kaj je s tabo, Boštjan? Ali si res izgubil pamet?« ga je pobarala gospodinja.

Hlapec je zrl mračno predse. Z debelimi — kakor oteklimi prsti je pobobnal po mizi. Izgubil? Kaj se! Saj je našel sem jo... pamet... po dolgih tridesetih letih... Zato sem prišel, da obracunava. »Nič več ne maram služiti pri vasi! Nerprijeten, raskavo hripav je bil njegov glas.

Kako dolgo je že od dneva, ko so se mu bile zadnje orose! Da, otrok je še bil, ki je stal ob siromašni postelji, na kateri je ležala čudno bleda in košenilc ilc njegova mati.

Počasi je iztegnil svojo široko, rastočo sapo in ko se je sklonil, je debela solza kanila na belo roko njegove gospodnje. »Odpustite mi.« je začel. »Saj nisem vedel... Oh, zakaj mi niste bili že prej povedali!«

»Kakopak! Da bi bil še prihranke pogljal po grlu? Veš, predobro te poznam, kakšen ti si.« je rekla trdo, da bi zakrila svojo gjenost.

»Za net ran... shranite obe bukvice.« je zaprosil. »Jutri bomo pa obirali lipovo cvetje, če vam je prav.«

»Zakaj pa ne že danes?«

»Danes pa ne, ljuba gospa! Prespati moram svojo norost — še prej pa poravnati krivico, ki sem jo vam storil. Moj jezik je večših grd in strupen. Kakor gad usaka.«

In šel je spet od krčme do krčme.

»Danes pa ne bom pil... danes imam svoj križec pot s petnajstimi postajami. Nekaj vam moram povedati in prekljucati...«

In ko si je olajšal vest je bil vesel kakor še nikdar v življenju. Vso noč je sanjal o prelepi beli hiši in — kdo bi kaj takega pričakoval od Boštjana — o rdečem predpismiku, ki ga je tisti čas nosila Ampohova Katra.

Na daljnem obzoru se je pretrela mezen tenčnik — in v polni krasoti je za blestela snežehela piramida visoke Ojstrice kraljice Savinjskih Alp.

Zakaj mi je danes tako težko v očeh ob pogledu nanjo? Zato, ker se mi zdi, da gledam marmornati serhofag v katerem se razlila zlato srce nepozabne gospe Marije.

Ko so prekaljali ljudi kakor krače...

Načini zdravljenja so neizčrpni — Ljudje v boju z nalezljivimi boleznimi — brez orožja

Ljudje so vedno radi živeli, najsi je bilo v svetu kakor koli pa so se bali bolezni in smrti. Posebno so se bali bolezni, ki so pobirale na debelo ljud. Čeprav so nekateri bolezni veljale kot neozdravljive, vendar znanost jaskrine upanja, da bo človek ozdravel in nikdar izgubil. Ljudje so celo trdno verjeli v več načinov zdravljenja. Tudi posamezni zdravilniki so razpisali kot dobre zanesljive načine zdravljenja zastrašujočih bolezni. Seveda kot čisto zvečavne. Tak so tuč kolero še pred sto leti, zdravili na nešteto načinov, ki so bili menda vsi prav tako dobri kakor drugi. Če ne bi bilo tako, pogosto je pač pomagala trdna vera v ozdravljenje in moč volje pa odprta organizma, a ne zdravljenje samo na sebi, očitno — kljub zdravljenju.

Znojenje pomaga...

Se danes ljudje verujejo da znojenje prežene bolezni. V resnici je znojenje zdravilno pri mnogih boleznih in zdravilniki predpisujejo pripomočke, da se bolnik dobro znoji. Seveda pa znojenje ne more prežeti vsake bolezni in včasih je lahko celo škodljivo. O zdravljenju načinov ljudje ne soglašajo, a poskušajo to in ono; tako se nekaterim zdi, da je treba bolnika čim bolj greti, drugi pa zpet priporočajo mrzle obkladke. Vse to so počenjali — hladni in pregrevali bolnike, jih zavijali in skoraj zakopavali v kupe odej, pa zopet hladili z ledom — pred sto leti z belimi, ki so oboleli za kolero. Pred sto leti je pa ljudstvo marsikje še verjelo v skrivnostno moč čaranja. Bleiweilove »Novice« so poročale o čaranju l. 1855 na Madžarskem: vaščani so vpregli v plug dva naga dečka, nago dekle je pa držalo za ročico. Zaorali so brazdo okrog vasi, kar je pomnilo, da so se tako zavarovali pred zlobnimi duhovi.

Prekajevanje ljudi

Še v prejšnjem stoletju je veljal čim kot najbolj učinkovito razkuževalno sredstvo — razen ognja — ker so domnevali, da se bolezenski trup širi po zraku, dim in ogenj ga pa uničujeta, očitno zadržujeta. Pisali smo že, kako se zdravilniki in duhovniki varovali pred kugo in kolero. Pri posteljah bolnikov, ki so oboleli za kugo, so gorele plamenice in plamen je moral plapolati med duhovnikom in bolnikom, da bolezni ni mogla preskočiti na zdravega človeka. Grmade so gorele na dvoriščih hiš in na trgih v mestih. Ljudje so se tudi v stanovanjih dušili v dimu. Zadržali so zlasti radi brinje, ki prijetno diši. »N«vice« so poročale tudi, kako so se ljudje varovali pred kolero na Tirolskem v neki vasi. Ta način sicer ni bil splošno razširjen, a nastal je pač iz vere, da dim preganja bolezni: stehernega človeka, ki je prišel v vas iz drugega kraja, domačina ali tučca, so počeno prekajali; niso prekajali le njegove obleke temveč vsega človeka od nog do glave, ja je dim prodrl tudi do kože, če že ne do kosti.

Neumnosti iz strahu pred boleznijo

Strah ima velike oči, a tako strašne bolezni, kakršna je bila kolera, ko so bili ljudje v resnici še brez učinkovitega orožja proti nji se je bilo treba res bati. Vendar so nekateri pretravali. Zato je lahko nastal v Ljubljanskem listu »Elyrisches Blatt« l. 1831 »Porträt eines Cholera-Präservativ-Mannes«. Takšen mož bi bil obleden ter omenjen tako: »K«r« je preskrbel vsa zročna sredstva proti koleri, se mora namočiti tako: Na gleben telesa mora nositi kožo iz prožnega gumija, nad njo smolnat obroč, čez pa ovit vsaj šest vat, v dolg flanelen novčar. Nad srčno jamico nosi bakren krožnik, na prsih pa vrsto toplega peska. Okrog vratu ima ovit dvojen z brinjavih jagodami in poprovimi zrnci napeljen ovij. Ušesa ima zamašena s celim kosom hombača, prepjenega s kafro. Pod nosom ima obošestno steklenico dišečega razkuževalnega kisa — »V«nagre des quatre volentse. Rezen tega ima še pred ustmi veliko kolmeža. Nad povoj očitni okrog trupa nosi še s klorovim amonijem prepojeno srajco in na nji toplo iz bambuševine, a na njem vročo opoko. Šele pa vrhu te srajce oble. Kez sledi zgornja obleka, in sicer predvsem s klorovim amonijem napoljen telovnik. Na golih nogah nosi v kisu prekuhane nogavice iz sukana, na njih pa s kafro prepcjene

Pet mož je začelo

Zgodovinsko delo profesorja Junkersa in njegovih pomočnikov

Leta 1923 je bilo obubožanje nemškega prebivalstva na višku. Nemčija se je zvijala v vrtincu inflacije, kakršna njena zgodovina še ni poznala. Razmere so bile take, da izhoda iz obupnega položaja ni bilo videti nikjer. Toda v Nemčiji so bili še možje, ki niso obupavali, temveč so neumorno delali in upali v boljše bodočnost.

Med takimi možmi je bil tudi prof. Junkers v Dessau s svojimi pomočniki. Pridno je konstruiral prvo prometno letalo sveta »F 13«. Z njim je bil dosežen rekord Junkers je s svojimi pomočniki ustanovil družbo za zračni promet med Evropo in Ameriko. Raziskoval je in eksperimentalno v letu inflacije je bila ustanovljena nova tovarna za letalske motorje. Obenem pa nov strokovni odbor za sistematično preizkušanje novih letalskih modelov. Zdalj letajo nemška lovška in bombna letala nad vsemi boljimi in važno vlogo igra tudi veliko prevozno letalo, tudi delo prof. Junkersa in njegovih pomočnikov. Ze 10 let prej je bilo letalo »Ju 52« priznано za standardno v svetovnem zračnem prometu. Nad 60 rekordov so si priborili Junkersova letala v letih svojega razvoja. V zadnjih 20 letih se je nemška letalska tehnika silno razvila.

Pet mož med njimi je bil tudi sedanji vodja Junkersovih tvornic dipl. inž. Schinzinger, se je lotilo v januarju 1913. dela. Treba je bilo preizkusiti letala nove konstrukcije. Poskusni poleti so se vedno bolj prilagodevali pogojem odgovarjajočim poznejšim nalogam bojnih letal. Pri vsakem napreduku je bilo pa treba premagati razne težkoče in ovire. Letalski tehniki igrali preizkuševalci novih letal eno najvažnejših vlog. Z n. k. narčtom pravejšnje preizkuševalne inženjerje, da povedo na podlagi bogatih izkušenj svoje mnenje. Preizkuševalni inženjerji

volnene nogavice, a razen tega ima še pod stopalom s klorom napolnjene steklenice in čez vso ima obute devlje. Nad mečmi: ma še obošestna dva vrta vrele vode. Na spodnji obloke je navlekel toplo, volneno. s klorom prepojeno vrhno sukno in končno plašč z povoščenega platna. Tudi kolobuk je iz povoščenega platna. V demant. žepu ima nabasane funt melisnega čaja in pol funta bodoče neže v levem žepu pa funt bljuvnega korena in pol funta žajbja. Razen tega ima v telovniku med žepi še steklenico kamilnega olja, v hlačnem žepu pa steklenico kafrinega etra. V desnici nosi cel brinov grm. v levi pa celo akacijo. Za seboj še vlačil samokolicno, n. l. žero s 15 vatli flanelne, parni stroj za izdelovanje opeke, žehnik, 10 krtač, 13 opek, dva kožuha in srbni potrebniak. Obraz si je zastri s krinko iz testa »z konjske mete. v usta pa zatičati četrt funta kolmeža. Tako oboženo je uverjen, da se ga bo kolera zanesljivo — prjala.«

Nešteto navodil in priporočil

Ta satira je značilna za tedanje razmere, ko je pač vsakdo pripravil najbojše pripomočke in zaščitna sredstva pred boleznijo in ko je bilo toliko zdravil, ki pa vsa skupaj niso prav tako nič pomagala kakor posamezna sama zase. Ne smemo pa misliti da so bili vsi ukrepi proti bolezni nespametni in da niso bila nekatera navodila vredna vsega upoštevanja. L. 1831 je v Ljubljani pri Egorju izšla knjižica z navodili proti koleri; zanima nas še tem bolj, ker je bila napisana v precej lepi slovenščini. Napisal jo je Silvenec dr. Sentmer. Zdravnik nudi v nji nekaj umestnih navodil proti bolezni. Med drugim piše tako: »Vem, de ste že veliko od boleznij kolere slišali govoriti. Sej vse zdej od nje govorijo... Pa kdo bi tudi ne govoril, če slišimo, de je že toliko tavenj ljudi umerilo od nje in de bolezni če dalje bližje pr-haja. Ka-

kor se je bila po Ogerskim razširila, so naš ljudi Cesar hito začeli skerbeti, tudi Kranjci in Korošci ne nesče obvarovati; zato je na Hrvaški granici veliki soldatovi kolobenega človeka ne puste skozi, kateri, kakor per kugi, ni dvajset dni na kontumaciji perderžen, zato de se za gotovo ve, de ne bo v nšo deželo bolezni zanesel. Vsa oblika, kar je ima kdo na sebi, in vse blage ocedi in očisti, de se kdo od nas od kaj tae'ga bolezni ne naleze... Kolera je grozovita bolezen, ki se je človek od človeka naleze, ali pa jo tudi dobi, če se taci reči dotikuje ktere so okužene... Mogoče se je obvarovati, če se vse to stori, kar je zaderži, in vse to pusti in ne sturi kar jo perpelje, in če se človek nebene reči ne dotake, kar je od te strašne bolezni morabit okuženiga... Od premarzenia bolezni na enkrat dobite... Če imate kak p žirk zganja je dobro, de ga požrete (zjutraj) preden greste iz hiše, posebno bri-ovca, pa malo dobro zapečeniga kruha... Zganec z gorkim mlekom smete tudi kositi, tudi kuhanski krompir, pa glejte, de ne bo še nezrel ali pa spriden in gnjil. Pa vendar tudi zdraviga krompirja ne smete preveč jesti, in dobro je, de ga vselej solite. Močnka (soka, podmeta) ali kaše smete jesti kolikor hočete. Vselej pa morete ali kaj m'čniga ali pa kaj gorkiga kositi. Prav dobro je, če piskere kamilnega, melisnega ali metniga te spijete, tega si vsak še tako reven kmet napravi... Kis'iga zelja pa vohovota in druge zelenjave ne smete kasti, tudi ne kis' ga mleka in sadja, kar nekteri radi sture. Vsak dan okna in duri hišne odprite, de zdrava sapa vanjo pride... vežne vrata pa sprednje in zadnje, kadar je b-lezen že v deželi, morete zmiraj zaperte in zapah-jene imet, de kak ptuje, ki je morebiti že bolezen dobil, v hišo ne pr-de... Dobro bi bilo, ko bi tudi na sekret ključavnico napravili... pred šterno prav dober ga psa perkleni... Vse more čedno, čisto, nič ne

me umazano biti. Vse kar prehudo diši, se more z hiše iz kamre, kjer spiš, spraviti; posebno ne sme biti v hiši ne sadje, ne kaka kislina, ne kaj droziga tae'ga. Tudi de se ne sme mokro pruzilo v hiši obošati, ali kokuš in druga perutnina terpa! Gnoj in blato spred hiše in z dvorišča pospravij; zakaj gnjiloba in hudi duh o'j juž je škodljivo. Luže in gnojnice morete čisto iztrbiti in posušiti, in gnoj daleč od hiše na kup zložiti... Ne le v nedelji, ampak vsak dan se lepo in dobro obujite... Život imejte čeden; umite si večkrat cel život, ne se obraza in rok z vodo ali pa z gorkim jesham... Če komu izmed vas per delu na enkrat ni dobro v životu, naj hitro doma gre in se v posteljo vleže. Ne smete jesti, kadar je kolera v deželi, temu se varovati pinjenega mleka, nreze'ga, zeleniga sadja, ohrovtja, k'cl rab, kumar in dinj (melon), kis'liga mleka, in vsih reči, ktere so kislo. Tode dobro zamirajte, ljub' moji! kadar je kolera v deželi, ni nič bolj škodljivega, kakor pijanec... Posebno se varujte jeze, ona nar bolj škoduje... Za bežjo voljo vse delo... precej se vlezite v posteljo in se odenite. Vaš h domačih kdo naj vam hito da majhen piskere goreiga kamilnega melisniga ali metniga t. Tega te morete vselej prav gorkiga vsako četert (frkela) ure eno majhno škodlico to je 3 do 4 p žirke pti, za premenjo smete tudi malo vroče župe vzeti... ob enim morete pa tudi vroče rute okoli života pokladati; v rute lahko suhe gorke otrobi, ali pa gorek pepel demete, de dalej prav gorko ostanejo. Pot je vaša sreča... Pa morete 12 celih ur tako dobro deti biti in ta čas robene kaplje merzlega pti... med tem pa, de tako skabite, de bi se spetili, pošijete po zdravilniga... Da sami toleza; ne nalezete, morete bolnika precej od drugih domačih ljudi odločit in ga morete samiga v eni kamri imeti, in naj n' hče drug vanjo ne hodi, kakor le tisti, kteri mu stružje...«

Ta navodila nas ne presenčajo toliko le glede na zelo zastarele zdravstvene pred-sodke tistega časa, temveč še bolj, ker so pisana v tako lepi slovenščini — v času, ko je bila lepa pismera slovenščina redka od ka celo pri nekaterih pisateljih.

Tudi naša ljudska umetnost ima osnove

v davnini

Znanstvenik lahko zasleduje elemente naše ljudske umetnosti v prazgodovini — Zanimive ugotovitve o prazgodovinskih osnovah slovenskega narodopisja

Da ljudska kultura ne nastane v kratki dobi in da ni postranska veja tako imenovane višje kulture plemstva, zobrazenec ter da njeni začetki segajo v davnino, smo skušali opozoriti nedavno, ko smo govorili o pomembnih ugotovitvah dr. Rajka Ložarja v razpravi »Prazgodovinske osnove slovenskega narodopisja«. Geometrični, prečno trikotniški ornament in kačasta motivika so pa mnogo starejši; to je ostanek neolitskega, premočrtnega, trakasto ornamentnega stila. pravi dr. Ložar.

Začetki naše ljudske umetnosti

Znanstvenik pravi, da je bilo o slovenski ljudski umetnosti napisano že mnogo razprav; za večino teh spisov pa je značilno da pisci niso iskali nobene zveze z našo prazgodovinsko umetnostjo. Delno je to opravičljivo, ker so razskovalci obravnavali stvarino, ki je ne dvomno pod vplivom visoke umetnosti torej izhajajoča iz zadnje stopnje etnografskega razvoja. Toda pri proučevanju naše ljudske ornamentike se je pokazala nujna potreba po razlagi s pomočjo prazgodovinskih paleol. Dr. Ložar ugotavlja, da naša etnografska umetnost vsebuje več določeno med seboj razlikujočih se slogov, ki se očitujejo predvsem v ornamentiki. Gorenjska na primer je obmeje naturalističnega rastlinskega okrasa; ga nima v tej obliki nobena druga pokrajina. Nasprotje Gorenjske je Bela Krajina kot območje geometričnega ornamenta abstraktnih oblik. Dolenska in srednja Kranjska sta v glavnem področje stilnih prehodov. Prazgodovinskega izvora je nedvomno velik del belokranjskega geometrizma. Sič pravi v opisu belokranjskih pisanic da so ornament pisanic podobni okrasom lončenih posod, ki so jih našli v Podzemlju (Te izkopanine so shranjene v ljubljanskem muzeju.) To se pravi, da so oblike okra-

sov na pisanicah srodne oblikam okrasja iz halstadtske dobe. To opažanje dr. Ložar izpopolnjuje z ugotovitvijo, da na ornament keramike iz Grma pri Podzemlju izmed motivov pisanic spominja zlasti spiralno drevec, dvojna voluta, imenovana steljica. Ta motiv so zanesli v Belo Krajino najbrž ilirski prebivalci. Geometrični, prečno trikotniški ornament in kačasta motivika so pa mnogo starejši; to je ostanek neolitskega, premočrtnega, trakasto ornamentnega stila. pravi dr. Ložar.

Kako so se ohranile prastare prvine umetnosti?

Znanstvenik je tudi pripravljen na ugovor, čeč kako naj bi se ohranili tisočletja isti in podobni motivi, ko ni dejanske kontinuitete. Morda se zde razlage, ki skušajo te motive in ves slog razložiti lokalno, verjetneje. Te razlage pa res ne morejo v tem primeru razložiti, kako je nastal geometrični v Beli Krajini saj ni omejen le na pisavice, temveč se pojavlja tudi v vezinah in celo v glasih in povsem podobne značilnosti. Da je treba upoštevati, da belokranjski geometrični ornamenti temveč da je v vzhodni Evropi razširjena cela vrsta takšnih slogov. Zemljepisna slika ozemelj teh slogov nedvomno kaže, da so tu in tam ostali še otoki nekdanje starišnje področja geometrizma, ki je prazgodovinskega porekla Eden takšnih otokov bi bila torej tudi Bela Krajina. Dr. Ložar praha do sklepa, da je belokranjski geometrični nedvomno ostanek prazgodovinske tradicije in sicer tako po svojih motivih kakor psiholoških sestavinah — Ni pa mogoče nati izvor gorenjskega sloga kako tudi ne vzhodnoslovenskega; tu se najbrž v večji meri uveljavila rano zgodovinska tradicija z dobe naselitve Slovencev.

Prazgodovinski sledovi razvoja v hišah?

Raziskovalec ugotavlja tudi žive odnose med etnografsko in prazgodovinsko, tako menovano materialno kulturo; v tem pogledu prihaja v poštev predvsem hiša, potem pa po vrsti drugih elementov, n. pr.: orodje orožje noša. Dolej ugotovljeni tipi prazgodovinskih bivališč na naših tleh so jama, »zijalka« sama ali poljuna na prostem, stavba na kolih in koča. V rimski dobi se pojavi tudi zidana hiša ki je bila prej neznan. V primer s temi vrstami prazgodovinskih bivališč so bivališča našega ljudstva ene same vrste: hiša ki je bila prvotno lesena, potem pa po pokrajinah in časih precej različna po kombinaciji lesnega in zidane delca. Zastilnih bivališč sem skoraj ne smemo šteti, n. pr. ogljarske kočice iz ljubja, pastirskega stana itd. iz tega bi morda kdo sklepal, da je zelo malo stikov med našo kmečko hišo in prazgodovinskimi bivališčem. Dr. Ložar ugovarja Ugotovljeno je, da je pri nas več točno omejenih hišnih tipov, ki se držijo določenege ozemlja, tako da obstoji več hišnih okrožij ali pokrajin. Ti krogi niso nastali pri nas temveč so vmes odvisi, k jih pošilja na naše ozemlje sosedni krogi. Toda delno gre med njimi za zelo stare prvine ki izhajajo iz dobe pred naselitvijo Slovencev. Najmanj prazgodovinskega ma na sebi osrednja slovenska hiša. Na severnem robu se je pa še ohranila »dimnica« Nedvomno prazgodovinsko jedro dimnice je prostov z ognjiščem. Zanimivo so tudi hiše na južnem in zahodnem robu slovenskega ozemlja; med njim je posebno pomemben tip »vrhlevne hiše« bivališče v nadstropju nad hlevom. Zelo verjetno je pravi dr. Ložar, da pomeni ta tip vrhlevnega doma tisto hišno obliko, ki so njene osnove dane v prazgodovinski stavbi na kolih. Za točno tipološko in razvojno sliko naših hiš pa še ni končano osnovo pripravljeno delo; predvsem bi bilo treba zbrati gradivo — Manj verjetna je prazgodovinska tradicija pri gospodarskih poslopih (Etnografsko je obravnaval doslej pri nas le dr. A. Melik kozolec)

Posoda, naša, orožje

V oprehi hiše so se kazali še nedavno sledovi prazgodovinskega razvoja v lesenih kuhinjskih pripravah. Leseni izdelki pome-

nijo prakturno stopnjo, lončena posoda je pa že znak višje kulture. Pri staroslovenskih najliščih preseneča, da je zelo malo keramike, kar je v pravem nasprotju s prazgodovinskimi razmerami. Iz tega bi lahko sklepali, da so bile prazgodovinske kulture na tem ozemlju na mnogo višji stopnji, ko so se naselili Slovenci, ki niso še uporabljali toliko keramičnih posod. Leseno je bilo po večini tudi orodje in delno celo orožje. Pri nas so pripisovali tem predmetom malo pomena, zato jih ni zbranih mnogo v muzeju. — Elementi sedanje osrednje slovenske noše so po izvoru skoraj vsi iz dobe visoke kulture, ostalno starejših plasti hranijo le Panonija, Bela Krajina in posamezni osrednji deli sezonsko. Prvine, ki segajo v prazgodovino, so tudi kožuhi in oblačila iz kož, obuvala in p. kivala iz lesa itd. — Za proučevanje lovskih priprav se mora raziskovalec tudi poslužiti prazgodovine. Dr. Ložar omenja razne primere trnka in pesti z Barja. — Ozirati bi se bilo treba tudi na prevozna sredstva kot prvine davne ljudske kulture, n. pr. na čolne; zdej je pri nas že povsem neznan oblika iz drevesnega debela izdolbenega čolna (»brunike ali »dolbenca«), ki jo poznamo iz prazgodovine, iz love stavb na kolih na Barju, a te vrste čolni so še vedno v rabi na jugovzhodu našega ozemlja.

Nasledniki prazgodovinskih naseljencev

Kako so mogli poznejši naseljenci prevzeti kulture prejšnjih plemen ter da so se prvine ljudske kulture ohranile tisočletja na istem ozemlju, kakor da je tam živelo isto ljudstvo? Na to nam odgovarja raziskovalec v sklepih ugotovitvah. Gre za tipološko kontinuiteto; v naši etnografiji je določeno število tipov in elementov, ki jih zgolj etnografsko ni mogoče razložiti in so nedvomno razpadline ali ostaline drugih kulturnih enot. Upoštevati je treba še, da sodelujejo činitelji razvoja, prihajanja in preseljevanja kultur, dejstvo tradicij in analognih oblik, skratka neka istovetnost v zgodovinskem smislu. Naše ozemlje ni bilo nikdar povsem prazno. To dokazuje tu-

Francija

ima težave s preskrbo

Težke posledice izgube francoske kolonijalne posesti v Afriki

Francija je izgubila svoje afriške kolonije posesti in zato se nastale težkoče v preskrbi njenega prebivalstva z življenjskimi potrebščinami. Novi francoski energetski prehranski minister je že sezgal po odločni ukrep, da odstrani nevarnost večjih motenj Afrika je igrala važno vlogo v preskrbi Francije z žitom, maščobami, oljem in sočivjem.

Najbolj občutljiva Francija izgubo afriških kolonij v pogledu dobave maščob. Ze lanj v decembru so mrazli zelo škroči obroke maščob. Kmetijski minister je odkrito priznal da do letošnje jeseni ni mogoče pričakovati zboljšanja v tem pogledu, ker bo urebivalstvo dobivalo samo maslo. Ta čas je bilo pa francosko kmetijstvo posvano, ni napne vse sile, da bo letošnji pridelki oljarč čim večji. Površina z oljaricami zasejane polja naj bi se povečala na 250 tisoč ha. Nemčija je dala Franciji na razpolago dovolj semen. Zvenkrat zato, da spozna francoski kmet zavest narodna dolžnost in da se oklene pridelovanju oljarč na račun drugih poljskih pridelkov. Omejl naj bi se zlasti pridelovanje slaakorne pese, čeprav tudi sladkorja Francija nima v izobilju.

Iz Afrike je dobivala Francija prej tudi mnogo sočivja, da ga ji ni primanjlovalo v času med zimo in poletjem, ko domačega

di antropologija. O antropološki osnovi kontinuitete prazgodovinskih prvin v sedanjem rasnem sestavu Slovencev se nimamo potrebnih študij. Niko Zupančič je pa vendar na podlagi prazgodovinskega lobanjskega gradiva prepričevalno lokaliziral vpliv ilirskega in keltskega rasnega elementa na antropološki razvoj Slovencev, ki se jasno kaže v postopni brahikefalizaciji prvotno pretežno dolgovrhavih priseljencev. Najmisljši slovenski dotok norijskih rasnih prvin je podlegel močnim avtohtonim silam, naseljenec, ki so bili naseljeni od davnine v tem delu južnovzhodne Evrope. To se pravi, da je rrsa prvotnih prebivalcev ostala v bistvu nepremenjena ter da smo tudi rasno nasledniki prvotnih naseljencev. Ohranili so se elementi prvotne ljudske kulture, ohranile so se pa tudi sile, ki oblikujejo rasno človeka kakor so ga oblikovale na tem ozemlju pred tisočletji.

Vprašanje preskrbe Madžarske

Madžarski minister za preskrbo je zavzel načelno stališče do splošnega vprašanja prehrane in preskrbe prebivalstva. V prvih dveh letih v tem pogledu niso bili doseženi zaželeni cilji in zato je bil izporejen sistem. Zdej je organizirana prehrana in preskrba prebivalstva na osnovi dejanske potrebe. Pravilnost tega sistema je odvisna od ključa, po katerem prispevajo posodne panoge gospodarstva h kritju celotnega konzuma. Pridelovalci bodo morali oddati državi toliko pridelkov, da bo krit notranji konzum in da bo lahko država izpolnila svoje obveznosti v pogledu dobav izozemstvu.

Obvezni oddaji potrverjeni pridelki bodo razdeljeni v tri skupine. Tako bo vsak kmetovalec prispeval za kritje najvažnejše življenjske potrebščine. Niemu bo pa pripuščeno, v kateri stroki bo njegov prispevek največji. Nova ureditev prehrane ne pomeni nobene motnje v proizvodnji. Od kmetovalec ne zahteva država nič nemogočega. Minister je upošteval pri odmeri poleg površine obdelane polja tudi kakovost zemlje. Zato je določen kot ključ za oddajo čisti katestrski pridelok. V pritegnitvi veleposelskosti in malih kmetov ni nobene razlike. V bodoče bo preskrba madžarskega prebivalstva z glavnimi življenjskimi potrebščinami urejena.

Kar se tiče preskrbe prebivalstva z industrijskimi izdelki je opozoril minister na obširno akcijo in na to, da bodo izdelovalce tovarne iz razpoložljivih sirovin v prvi vrsti obleke in perilo, potrebne za preskrbo delovnega ljudstva. Cene kmetijskih pridelkov so zdej ustajene. Minister smatra za eno svojih najvažnejših nalog ohranitev in povečanje proizvodnje, zagotovitev mirnega razvoja cen in sistematične preskrbe prebivalstva z vsem potrebnim.

Nemčija ima 7000 kinematografov

Nemški narod je potrošil že leta 1938, za obisk kinematografov dvakrat toliko kakor leta 1932, predlanskim pa že štirikrat toliko. Število posetnikov kinematografov je znašalo lani 1100 milijonov, dočim je znašalo leta 1938, samo 624 milijonov. Na vsakega prebivalca (nad 15 let starega) se je poset kinematografov od 7-leta 1938-39, podvojil lani na 14,3. Najboljši filmi so imeli prej 2 do 3 milijone gledalcev, v proizvodnjem letu 1941-42, pa doslej že 25 milijonov. Temu primerno so narasli tudi dohodki kinematografov od 437 milijonov mark leta 1939 na 935 milijonov lani, torej skoraj na eno milijardo.

Porast števila obiskovalcev kinematografov bi bil nedvomno še večji, če bi imeli kinematografi več sedežev. Nemčija ima zdaj 7000 kinematografov, v katerih je okrog 3 milijone sedežev. Po številu kinematografov je Nemčija zdaj med evropskimi državami na prvem mestu. Med vojno je nemški film mnogo pridobil tudi izven Nemčije. Dočim so dobivali leta 1938, večina ali najmanj 50% ameriških filmov, se je število ameriških filmov v Evropi že predlanskim znatno skrčilo, lani je pa nazadovale še bolj.

Zvišanje poštnih pristojbin na Madžarskem

Z odlokom madžarskega trgovskega in prometnega ministrstva so bile s 1. marcem zvišane pristojbine v poštnem, brzo javnem in telefonskem prometu. V Budimpešti so bile zvišane telefonske pristojbine v krajevnem prometu od 12 na 20 vinarjev za vsak pogovor, osnovna pristojbina pa od 12 na 16 pengő mesečno.

ni na razpolago. Letos Franciji zelo primanjkuje sočivja. Dela se pa z vso vnano na to, da bo prihodnje leto v tem pogledu položaj boljši. Vse sile mora Francija zastavljati, da obdrži doseženo obroko kruha. Mnogo žita je, kot rečeno, dobivala iz svojih afriških kolonij. Kmetijski minister je razvedal križarsko vojno za oddajo žita državi. Obrtni se hče na učiteljska, duhovščino, vojake iz prve svetovne vojne, prefrakte in uradništvo s pozivom, naj pripričajo kmetje, da je treba oddati vsako žitno zrno, da se žito p. d noben m. pojemem ne sme uporabljati za krmo prašičev in perutn. n. p. in da je treba zlasti napraviti konce pekla belega kruha. Minister je izjavil, da je naravost škandal, da nekateri ljudje še vedno jedo bel kruh. V lončnem okraju se oblasti zapre 65 pekarj in mlinov, ker so proti predpisu še vedno mleli belo mo. ko, očitno pekli bel kruh.

Odločen nastop kmetijskega ministra je našel po vsej Franciji velik odmev. Vse kaže, da se je francosko prebivalstvo v najni sili in stiski; strnilo v disciplinirano celoto, da prebrod najtežje čase. V primeri z vprašanjem žita in olja preskrba francoskega prebivalstva z vrom še daleč ne igra tako važne vloge. Toda vno v Franciji n. tako izrazito piščica in užitek kakor drugod, temveč del ljudske prehrane.

Iz življenja Dolenjcev pred 100 leti

Zanimivosti iz škocijanske oznanilne knjige iz let 1842-1849

Stoletje je dolga doba, če primerjamo razmere pred sto leti s sedanjimi. Niso se spremenile le razmere same na sebi, temveč tudi človek. Kmet je bil starokopiten ter je v bistvu isti kakršen je bil pred sto leti. Kljub temu se je naš preprosti človek pred sto leti v marsičem zelo razlikoval od sedanjega kmeta; od tedaj so se spremenile socialne ureditve, ki so bile dotlej v veljavi stoletja. Kulturne razmere so bile seveda tedaj tudi precej drugačne. Kmet je vedel se zelo malo o svetu in dokler se ni bilo železnice, se ljudje tudi niso še izseljevali. Kakšen je bil svet in kaj se je godilo po svetu so kmetu povedali le vojaki, ki so prehodili nekatere dežele, in romarji, ki so hodili v tujino na božja pcta. Sicer je pa bil kmet odrezan od sveta ter se je zanimal predvsem za svoje razmere in najbližjo okolico. Pred sto leti je pa nastal v svetu velik nemir in valovi tega nemira so začeli pljuscati tudi v naše zakotne vasi. Kako je živel tedaj dolenjski kmet, pa tudi kako je gledal na svet, zveemo marsikaj zanimivega iz škocijanske oznanilne knjige, ki jo je napisal župnik Ivan Zalokar, slovenski pisatelj v letih 1842-1849 v skvencinski ter je zato tem bolj zanimiva, saj diha iz nje kar jezika prejšnjega stoletja. O tej knjigi je poročal Josip Wester v »Carniole« 1. 1911 in priložil nekaj značilnih Zalokarjevih oznanil. Oznanilna knjiga hrani ljubljanski muzej.

Ljudje so bili neuki...

Da so bili v tistih časih ljudje še zelo neuki sprevidimo iz naslednjega oznanila (1842): »Se vam oznam, kar t'če tiste, ki pridejo k poroki, de skušnija nas je učila de nekteri ženci in neveste ne vedo dati zapisati imea svojih staršev, to je, ne vedo kako jim je ime bilo; posebno pa jih je več, ki ne vedo povedati, kako so se njih matere po starših pisale. Odsihmal ne bo nobeden poročec, dokler ne bo prav vedel povedati, kako je ženinemu očetu ime, kako materi in pa, kako se mati pišejo po svojih starših. Ravno tako tudi od nevestnih staršev, kako je nevestinemu očetu ime, kako materi in pa, kako se tudi nevestna mati piše po svojih starših. Kteri tega ne bo vedil, ne bo v poročilne bukve zapisan in torej tudi ne bo poročen, dčker ne bo vedil tega povedati, ampak bo domu poslan vprašat. De ne boste torej zadržani, se vam to oznam! Tudi morata vsak ženin in nevesta vedeti Numero svoje hiše in pa, koliko de je kteri star.«

...in potrebni vzgoje in pouka

Drugo adventno nedeljo 1. 1842 je župnik oznanil svojim staršarom: Nekaj časa semka vidim, da so ljudje, kar jih je iz spodnjih vasi, navadili tukej k farni cerkvi po mojim vertu hoditi, in kadar je tnja — z lučjo gredo. Ker po mojim vertu ni nobena ljudska cesta, ker po mojim vertu ni ne bliže ne lepši kakor tam po cesti v cerkvi iti ker s to navado ljudje meni škodo delajo, in b' se še lahko permerilo, da, ko

z lučjo mem kopichev in slame hodijo, bi nas še m' rebiti požgali, se vam oznam, de tega nič več ne terpim in ne perpušim, in če bi kter za to prepoved ne maral, bo pervikrat nazaj na cesto obrnjen, če bo pa silo delo delal, bo rubljen. Dobro ohranite! — Za snago župljani; tudi niso imeli pravega čuta in v cerkvi se niso znali vesti, zato je župnik 1. 1842 oznanil: »Se vam oznam, de okoli cerkve in po br'ofci ne sme nobeden srati ali kake nečednosti delati; kteriga bomo taciža najdlj, ga bomo v štrafingo v komesijo poslali.« — L. 1846 je pa župnik v oznanilu tako svaril župljane: »Tudi se vam še enkrat oznam, de fantinov, kteri nimajo sedežev na kori, ne terpim na kori, in b'cd štrafani, če bodo za kor hodili. Ravno tako tudi ne terpim, de bi se na straneke oltarje naslanjali, ranje klobuke, mrele, čula itd. pokladali; bodo štrafani če ne bodo marali. Tudi okoli cerkve nesnag ne terpim, bodo štrafani, ktere bomo najdlj.«

trmasti in nepokorni...

Kmet je trmast in nerad uboga. V tem pogledu menda res ni bilo velikih sprememb v zadnjem stoletju. Zalokar je tako tožil nad nepokornostjo svojih župljanov 1. 1847: »Kakor so vaši otroci vam nepokorni, tako ste tudi vi nam nepokorni in navajeni, de b'riš s palco za herbom ni, ne bogati. Dns tjeđen smo vam oznanili, kteri de naj t tjeđen k spovdi pridejo, in niso skoraj nič prišli. Gorenci dolencem očtajo, de so leni, in morem reči kakor ste v domačih gospodarjih, in v vsm zares leni in ničvedni gospodarji, tako tudi v božjih rečeh. Če vam oznamim k vašmu pridu, te dni naj ti in ti pridejo k spovedi, gotovo jih ni ne vlni ne letas. Lenoba to stori, de ne bogate. Če rečem, jutri naj pridejo k spovedi iz Hrov, broda itd., berž ko ne, de ne bodo prišli. Se t'cdo raji kak drug dan vsi po svoji, giavi nabrali in prišli, de jih bo per spovednicah kakor ženjajov in ne bod mogli vsi na varsto priti, potiej bodo pa izgovarjali se in rekli, da ni bik, mogoče velikonoce spovdi opraviti. O go-dobija ležnjiva!«

...pa ne poslušajo nasvetov

L. 1846 je župnik svaril pred nevarnostmi, k' prete dekletom, ki iščejo dela pri železnici. To je značilno, saj kaže, da se tedaj tudi žensko niso branile najtežjih, težakih del. Oznanilo se glasi: »Se nekaj, farmanje, bi vam zdej perporočil, desi vem, de neradi bogate, kadar vam kaj dobrega svetvamo; pa vendar storil bom. Vem, farmanje, de eni med vami čakajo, de, ko se bo začelo spet delati na železni cest, pojdejo tje. Vem, de tudi ženskih nekaj, ki niso hotle služiti, in to čakajo. Očetje in matere, bratje in sestre, gospodari in žlah-ta, prosim vas ter prosim za Boga in za vaše guše, n'kar ne perpusite dekletam in tako nevarnost h diti. Nobena poštera in pametna ženska ne gre v take kraje, in ktera gre, je že zaznamjana, kaj de je.

Ktera delati hoče, ima dela doma dovolj Vsej iz naše fare naj nebena ne gre; pa sej naj tudi iz družih far ne.«

Kmetu ne gre denar iz rok

Kmet je v nekaterih pogledih zelo skop. Daruje zelo nerad, če pa že mora, vzdihuje, kakor da ga je zadel največja nesreča ter se sklicuje na svojo revščino. Tudi za cerkev kmetje ne dajejo vedno tako radi kakor se morda zdi. To sprevidimo iz škocijanskih oznanil; Zalokar si je dolgo prizadeval, da bi nabral denar za popravilo razpadajočega zvonika. Oznanilo na 9 pobirkoščno nedeljo 1. 1843 se glasi: »Kar t'če poravljanja turna smo unkrat z možmi, tako zgovorili, de bo nas eden ta teden, po fari šel in zaj bral Pr'ide na vsak grunt 3 f. Polcvica mora biti zdej, druga polcvica pa prec po vsih Svetih letas. Tisti, kteri bo zdej vse plačal ali dal, bo zapisan, koliko je dal; tisti pa, kteri ne bo vsiga zdej dal, se bo podkrižal de bo gotovo o vsih Svetih dal, kar manjka. Farmanje! Skusite, kolikor boste nar b'lj mogli, de boste to vkup spravili, kar vidite sami, de turen more narejen biti, in če bi se odlašalo, bi potlej le veliko več škoda bila.« — Za 11. pobirkoščno nedeljo istega leta je pa Zalokar napisal naslednje oznanilo (ki ga je pozneje spremenil ter namenil za prihodnjo nedeljo): »Farmanje! Kakor smo unkrat z možmi se zmenili, smo bili dozdej poslali trikrat za turn brat. V spodnjim kraji niso ljudje nič pregovarjali, ampak so vsi pri volji bili pomagati. Hribovci pa so se eni p'skrili in otroke učili legati, de niso doma, ki so bili; drugi pa so Gospodam ne le debele grobsti delali in povedali, ampak tudi nobene pomoči ne obljubili. Gori so se zgovarjali, de imajo za svoje cerkve skrbeti, kakor de bi tiste njih fare bile. Mende tedej niso pod škocjan, in dozdej n'sem se vedil, de se oni ne štejejo pod škocjan v farno. Mende imajo tedej oni svoje učnike in mašnike v hribih. Farmanje! nikar ne mislite, de mi, ki za turn beremo, z' se beremo. Okoli 100 f. so, večdelj iz spodnjih krajev, ljudje dali. S temi pa ne moremo nič početi. Torej tisti, kteri so jih dali, naj pridejo po svoje dnarje, jih bom jim nazaj dali. Nikoli bi jez ne bil mski, de so naši hribovci tako grobi in za farno cerkv nič vneti, v kateri so keršen, kjer se zakramente prejemajo in božjo besedo slšijo. Vaši spredniki so tukej cerkv, turn zidali, koliko terpljenja, voznje plačila je bilo; vi pa, njih otroci, boste pustili, de bo to, kar so čni k pridu vas vseh preskerbeli in s tolikim trudam in kostanjem dodelali, konec vzelo. Farmanje! ne le prosta volja, ampak dožnost vaša je, cerkv v dobrih stanu ohraniti, ker je vaš; kdo drug bo za vašo cerkv skrbel kakor vi? — Zalokar je pa učil tudi svoje župljane gospodarskih reči in oznanila te vrste so še posebno zanimiva, ker vam razodevajo, kakšne so bile tedaj gospodarske razmere na Dolenjskem, zato si jih bomo ogledali prihodnjč.

Budimpešta med vojno

Tujec, ki pride v Budimpešto, bi na prvi pogled mislil, da vojna življenja v madžarski prestolnici ni mnogo izpremenila. Toda v resnici ni tako. Tak vtis dobi človek samo, če ga zanese pot v mestne okraje, kjer so hтели in velike trgovine. Od začetka redanja vojne se je število tujcev v Budimpešti zelo povečalo. Mnogi prihajajo v prestolico po opravkih, mnoge pa privede tudi radovednost, kakšno je v nji življenje. Budimpešta je mnogo pridobila kar so bile priključene Madžarski nove pokrajine. Budimpešta je tud, važ-o železniško križišče in vsi so deležni znane madžarske gostoljubnosti.

Gosp darsko življenje Budimpešte je med vojno zelo razgibano. Industrija v mestu in bližnji okolici je zaposlila v zadnjih treh letih okrog 150.000 novih moči. To so večina ma priseljenici. Največ jih stanuje po predmestjih. Zato je razumljivo, da je promet na cestni železnici zelo rara el, zlasti še, ker avtobusni promet večinoma počiva. Cestna železnica mora prepeljati letno približno 100 milijonov potnikov, več kakor pred vojno. Prebremenjenost je torej velika. Zato se vedno bolj čuti potreba po d-d-zemni železnici, ki jo namerava budimpeštarska mestna občina čimprej zgraditi.

Perede je v Budimpešti tudi stanovanjsko vprašanje. Urediti ga bo mogoče šele po priključitvi predmestij. Budimpeštanski župan dr. Szendy je priključitev nedavno zahteval in utemeljil v posebnih spomenici. Oblasti komitata Pet, iz katerega naj bi se izločila predmestja, so pa odločno protestirala proti temu. Vprašanje prehrane je uredila mestna občina zelo dobro. Med drugim ima mesto veliko pitališče, v katerem redi 50.000 prašičev.

Vzgoja rumunske mladine

V Bukarešti so zborovali oni dan člani urada za vzgojo mladine. Posvetovani so se udeležili vodilne osebnosti rumunske mladinske vzgoje. Glavni tajnik urada je med drugim opozarjal na težko vzgojnega dela. Prosvetni minister je pozval starše, naj prepuste vzgojo svojih otrok njemu in učiteljstvu. Posebno zdaj, ko se odloča usoda človeštva, je potrebno zaupanje in brezpogojen fanatizem.

Stitichezza ZAPRTJE
DIGESTIONI DIFFICILI IN TEZKA PREBAVA

TISANA CISBEY

DELIZIOSO THÉ - OKUSNI ČAJ
LASSATIVO - DEPURATIVO - DIGESTIVO
KI MENČA, ČISTI IN POMAGA PREBAVLJATI
GIOVA A STOMACO - INTESTINO - FEGATO E RENI
POMAGA ZA ŽELODEC - ČREVA - JETRA
IN OBISTI

L. 600 LA SCATOLA - L. 075 LA BUSTA
IN TUTTI LE FARMACIE
L. 600 SCATOLA - L. 075 ZAVOČEK
PODI SI V VSIH LOKALITAH

LABOR. C. MANZONI & C.
VIA VELA N. 1 - MILANO

Pajk

KLOBUČARNA »PAJK«

Vam strokovno osnaži, preoblika in prebarva Vaš klobuk, da izgleda kot nov. — Lastna delavnica. Zaloga klobukov — Se priporoča

RUDOLF PAJK, LJUBLJANA,
SV. PETRA CESTA 38
MIKLOŠIČEVA CESTA 12
(Nasproti hotela Union)

Zahvala

Za premnoge dokaze iskrenega sočutja ob priliki prebriske izgube našega dragega, nepozabnega očeta in starega očeta, gospoda

Dekleva Anton-a
profesorja glasbe

se vsem najiskreneje zahvalujemo.

Globoko zahvalo izrekamo č. gg. duhovnikom iz Ježice, g. dr. Jamšku za trud in požrtvovalnost, gg. pevcem za lepo žalno petje in vsem, ki so ga spremili do groba.

Ljubljana-Stožice, dne 20. III. 1943.

ZALUJOČI OSTALI

Narkotiziranje bolnikov pred operacijo

Do 17. stoletja so bile operacije združene s strašnimi mukami

Če ne računamo poskusov antičnih padarjev, ki so omamljali bolnike pred operacijo z močno paro, usvajajočimi strupi itd. lahko rečemo, da segajo znanstveno resna prizadevanja v pogledu bolečine blažičih mamil nazaj v zgodnji srednji vek. V 13. in 14. stoletju so uporabljali v ta namen zobnik, opij in pasji peteršilj. Minilo je več stoletij, ne da bi bil dosežen na tem polju omembe vreden napredek. Tja do 17. stoletja je bila sleherna operacija združena s strašnimi mukami. Šele ko se je znanstvena kemija otresla srednjeveške alkimije in šarlatanstva, so jeli poskusno iskati zares učinkovito delujoča mamila. Eter so sicer poznali že od leta 1540, toda njegov učinek so spoznali šele mnogo pozneje in sicer po golem naključju. Leta 1846 so to sredstvo prvič uporabili pri kirurški operaciji. Petnajst let prej, leta 1831, je bil odkrit kloroform. Ta je kmalu izpodrinil eter. Takrat so mislili, da so našli v kloroformu že idealno mamilo tako, da je znameniti berlinski kirurg J. F. Dinf zapisal zmagoslavno: »Bolečina, ta jasni občutek nepopolnosti našega telesa, se je morala ukloniti moči

človeškega duha.«
Kmalu so pa zdravniki spoznali, da imata obe sredstvi v praktični uporabi svoje upoštevanja vredne senčne strani. Eter draži pri občutljivih ljudeh dihalne organe, kloroform pa učinkuje na želopec in navadno povzroča tudi bljuvanje. Še neprijetnejše je pa bilo za zdravnika in operacijo dejstvo, da bolnik sicer ne čuti bolečin, da pa kažejo zelo mnogi bolniki pred narkotiziranjem in med njim znake draženja, ki se pogosto stopnjuje do hujšega strahu in olpora. Idealnega mamila torej medicina do začetka našega stoletja ni poznala.

Zasluga nemške medicine in kemije je, da je dobila narkozno novo podlago. Odločilni poskus je bil storjen šele pred desetimi leti. Novo sredstvo je preiskusila »I. G. Farben-Industrie A. G.« Približno pred dvajsetimi leti so se pričeli laboratorijski poskusi, ki so šli za tem, da se ugotovi, ali bi bilo mogoče bolnika omamiti s pomočjo novega kemičnega sredstva, natrijeve soli neposredno v krvi. Novo sredstvo, »Evipan natrije« so vbrizgali morskemu prašičku v ušesno veno in takoj je trdno zaspal, a čez

dvajset minut je bil že zopet buden, ne da bi nastale kakršnekoli posledice omamljenosti. Najdemo je bilo sodobno mamilo, materska substanca veronala in drugih narkotičnih sredstev.

V desetih letih je bilo to epohalno kemično medicinsko odkritje farmakološko in klinično v vseh smereh prizkušeno in raziskano, obenem pa tudi izpopolnjeno. Človeški duh je bil zopet izpopolnil novo polje nepopolnosti obstoja in človeške bolečine temeljito omilil.

Izjemen položaj madžarskih židov

Madžarski vojni minister je izdal naredbo, s katero se priznava izjemen položaj naslednjim Židom: 1.) 50%anim vojnim invalidom, 2.) takim, ki so si pridobili med svetovno vojno posebne zasluge, 3.5 takim, ki so tvegali v revoluciji 1918/19 za narodni pokret svoje življenje ali ki so bili zaprti, 4.) takim, ki so ostali tud v pokrajinah, ločenih od Madžarske, zvesti madžarstvu in ki so si pridobili za državno idejo posebne zasluge. Pa tudi, če so dani vsi ti pogoji, se lahko potegujejo Židje za izjemen položaj samo, če so da za to obenem vsi splošni pogoji.

V rudniku gori

V rudniku v Hockingtalu v Zedinjenih državah je izbruhnil leta 1884 požar, ki ga kljub vsem naporom še zdaj niso pogasili. Požar se vedno divja. Strokovnjaki računajo, da je zgorelo v teh 59 letih že okrog 28.000.000 ton premoga. V novejšem času so že ponovno poskusili z najmodernejšimi sredstvi in pripomočki ukrotiti požar v rudniku, toda zaman. Poskušali so s plini in kemikalijami, toda dosleghi niso nobenega uspeha. Tako gor premog v rudniku že 59 let in vse kaže, da požara še dolgo ne bodo pogasili. Gašenje takih požarov je namreč najtežje, še mnogo težje kakor gašenje goreče nafte.

OKVIRJE IZDELUJE KLEIN
SPECIALIST WOLFOVA UL. 4

KUPUJTE
edino pri naših
OGLAŠEVALCIH!

STEKLO
MOTNO, PROGASTO IN MUSLIN — IZDELUJE
MISKEC MIRKO, BRUSILNICA STEKLA IN OGLEDAL,
LJUBLJANA VII, MEDVEDOVA 38, JERNEJEVA 20
TELEFON 35-75

Le compresse di Aspirina hanno un effetto sicuro

ASPIRINA

Aspirinove tablete so uspešno sredstvo proti prehladu, influenci, revmatizmu i. t. d. Aspirinove tablete zaslužijo Vaše popolno zaupanje.

contro il raffreddore, l'influenza, i reumatismi, ecc. Le compresse di Aspirina meritano tutta la Vostra fiducia.

Aut. Prod. Milano - 31014 - 1940 - XIX

Kovačič Marija
sopraga po pokojnem mlinarju in žagarju ter posestniku v Novem mestu

v torek, dne 16. marca t. l. ob 3. uri popoldne po kratki mučni bolezni, previdena s svetlimi zakramenti, v 53. letu svoje starosti mirno v Gospodu zaspala.

Pogreb blage pokojnice je bil v četrtek, dne 18. marca ob 15. uri iz hiše žalosti, Prešernova ulica, na farno pokopališče v Šmihelu.

Blago mater priporočamo v molitve.

Novo mesto, dne 16. marca 1943.

Zalujoči: FRANCE, STANKO, sinova; MARIJA, JAKOBINA, PETRINA, hčerke in ostalo sorodstvo

Dotrpela je naša dobra sestrična, gospodična

ALBERTINA KASTELIC
poštna uradnica v pokajo

v ponedeljek, dne 15. marca 1943 ob 1/27. uri zvečer v 80. letu starosti.

Pogreb nepozabne pokojnice se je vršil v sredo, dne 17. marca 1943 ob 16. uri izpred hiše žalosti, Med vrta 6, na mestno pokopališče.

Novo mesto, dne 15. marca 1943.

Zalujoči rodbini: JEREB, KASTELIC

ZAHVALA

Vsem, ki ste spremili mojo drago

MARINO

na njeni zadnji poti, vsem, ki ste ji darovali prekrasno cvetje in vsem, ki ste kakorkoli skušali lajšati mojo bol, moja najiskrenejša hvala.

Panihida bo 28. marca t. l. ob 1/212. uri v pravoslavni cerkvi.

Ljubljana, dne 20. marca 1943.

NATASA ZALESSKY

ZAHVALA

Vsem, ki so sočustvovali ob prerani smrti mojega soproga, ozitoma strička, gospoda

OTONA RAŠKA

tem potom najiskrenejša zahvala. Posebna gre preč. duhovščini in obema gg. zdravnikoma dr. Francetu Debevcu in dr. Janku Pompetu za njihov požrtvovalen trud, dalje vsem darovalcem cvetja in vencev, gg. pevcem za v srce segajoče žalostinke in končno vsem prijateljem in znancem, ki so spremili dragega pokojnika na njegovi zadnji poti v tako lepem številu.

V Ljubljani, dne 18. marca 1943.

Zalujoča soproga MARA in ostalo sorodstvo